

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 21 kwietnia 2008 r.

Nr 66

TREŚĆ

Poz.:

ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

1291	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Giszka i Ciemna	6715
1292	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Kopel	6727
1293	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru zlewni rzeki Olszynka	6740
1294	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Oszczynica	6754
1295	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Pogona i Dąbrówka	6767
1296	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć)	6780
1297	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Sama	6793
1298	- z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica	6806

ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU

1299	- z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	6819
1300	- z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	6831

UCHWAŁY RAD GMIN

1301	- nr XII/144/2007 Rady Gminy Ostrów Wielkopolski z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie uchwalenia budżetu Gminy Ostrów Wielkopolski na 2008 rok	6845
1302	- nr XV/138/2007 Rady Gminy Stare Miasto z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla przedsiębiorców na terenie Gminy Stare Miasto	6859
1303	- XV/139/2007 Rady Gminy Stare Miasto z dnia 28 grudnia 2007 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wysokości stawki opłaty za umieszczenie urządzeń w pasach drogowych dróg gminnych	6865
1304	- nr XIV/94/2008 Rady Gminy Kwilcz z dnia 11 lutego 2008 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, Kwilcz, dz. nr ewid. 64/9; przeznaczenie tereny aktywizacji gospodarczej	6865

- 1305** - nr XIV/97/2008 Rady Gminy Kwilcz z dnia 11 lutego 2008 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, Kwilcz, dz. nr ewid. 334, 335/1, 335/2, 336/3, 336/4; przeznaczenie aktywizacja gospodarcza 6871
- 1306** - nr XV/168/2008 Rady Miasta i Gminy Margonin z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie założenia Zespołu Szkół w Margoninie 6876

UCHWAŁY RAD POWIATÓW

- 1307** - nr XVII/240/08 Rady Powiatu w Pile z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie zaliczenia ulicy Rydygiera w Pile do kategorii drogi powiatowej 6877
- 1308** - nr XXI/121/2008 Rady Powiatu Wolsztyńskiego z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie ustalenia wysokości opłat za usunięcie z drogi i parkowanie pojazdów 6877

OBWIESZCZENIE KOMISARZA WYBORCZEGO W KONINIE

- 1309** - obwieszczenie z dnia 28 marca 2008 r. Komisarza Wyborczego w Koninie w sprawie zmiany w składzie Rady Miejskiej we Wrześni 6879

1291

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008r.

w sprawie: programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Sama

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się „Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Sama” określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związ-

kami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej „Programem”..

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPIYU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIE NARAŻONEGO ZLEWNI RZEKI SAMA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU Z DNIA 4 KWIETNIA 2008 R.

DZIAŁ I

OBZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzeki Sama, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni rzeki Sama (od km 12,5 - miejscowość Piotrkówko do ujścia do rzeki Warty), o powierzchni 13,8 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzeki Sama znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatu szamotulskiego i gminy Szamotuły.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzeki Sama oraz jego przedstawienie na mapie gminy zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z

których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzeki Sama jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w latach 2004-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazały przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji (w przypadku N_{og} o 17-49%). Najgorszą sytuację zaobserwowano w 2006, ostatnim roku badań.

Przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

§5. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych jest terenem o charakterze typowo rolniczym - grunty orne stanowią 67,9% ogólnej powierzchni gminy.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Sama obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odlogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pożłównie ¹⁾	pożłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pożłównie	pożłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pożłównie	pożłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pożłównie	pożłównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie pożłównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamarzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany,

po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwałe użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszzonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,

3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.

4) posiadania umowy na zbył lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekaze Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekaze rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udo-

stępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.

- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględnia w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

- 1) Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,

- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzeb-

nych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,

b) rolnikom w zakresie:

- pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
- w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
- zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
- opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;

3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw - niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.

- 2) Starosta - rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:
  - a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli - zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.
- 5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu - rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora

Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Miasta i Gminy Szamotuły, Starosty Szamotulskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Burmistrz Miasta i Gminy Szamotuły zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starosta Szamotulski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminny i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH
NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytko ściółka					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
kłaczki, wafłachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

żrebacki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3		
żrebacki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9		
żrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce										
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiędzy kurzy)										
kury					0,045	14,5				
kaczki					0,084	5,1				
brojlery					0,026	26,7				
gęsi					0,036	24,5				
indyki					0,037	25,4				
gołębie					0,03	23,0				
Inne										
lisy i jenoty					0,15	1,5				
norki i tchórze					0,6	1,8				
króliki					0,5	5,4				
szynszyle									0,011	0,53
daniele					2,1	10,1				
kozy					1,8	9,4				
strusie afrykańskie					1,5	16				
strusie Emu i Nandu					1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb					10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)										
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)										
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)										

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:

$$\text{Zawartość azotu} = \frac{\text{Ilość gnojówki} \times \text{Zawartość azotu w gnojówce} + \text{Ilość gnojowicy} \times \text{Zawartość azotu w gnojowicy}}{\text{Powierzchnia użytkowa}}$$
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(WG DZ.U. Z 1997 R. NR132 POZ. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(WG DZ.U. Z 2005 NR 92 POZ. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klacz, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarłaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarłaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu [tys. zł]								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Burmistrz / WODR	33	13	5	5	5	5
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	5	1	1	0	1	1
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	6	1	2	2	2	1
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	40	5	10	10	10	5
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	2	0	1	1	1	0
		WIOŚ	24	3	6	6	6	3
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	5	1	1	1	1	1
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	900	113	225	225	225	113
		RAZEM	1.014	136	250	249	250	128

1292

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się „Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica” określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na

zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPŁYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENARAŻONEGO ZLEWNI RZEK SAMICA STĘSZEWSKA I MOGILNICA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU Z DNIA 4 KWIETNIA 2008 R.

DZIAŁ I

OBZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni rzeki Samica Stęszewska (od źródeł do Jeziora Niepruszewskiego wraz z Jeziołem Niepruszewskim) oraz rzeki Mogilnica (od ujścia Mogilnicy Wschodniej w km 32,4 do ujścia Mogilnicy Zachodniej w km 25,6 wraz ze zlewnią dopływu Mogilnica Wschodnia), o łącznej powierzchni 123,8 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatów poznańskiego, szamotulskiego i nowotomyskiego oraz gmin: Buk, Dopiewo, Duszniki, Opalenica.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica oraz jego przedstawienie na mapach poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. W przypadku Samicy Stęszewskiej w punkcie pomiarowo-kontrolnym zlokalizowanym powyżej Jeziora Niepruszewskiego, na podstawie badań prowadzonych w

latach 2003-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska, stwierdzono znaczne przekroczenia dopuszczalnych stężeń NO_3 - od 32 (2004 r.) do 124% (2005 r.). Dodatkowo zaobserwowano znaczne przekroczenia stężeń N_{og} (142-276%).

Również badania Jeziora Niepruszewskiego (2002-2004) wykazały eutrofizację wód w odniesieniu do wszystkich wskaźników eutrofizacji (tj. N_{og} , P_{og} , chlorofil α , przezroczystość).

W przypadku Mogilnicy Wschodniej (punkt pomiarowo-kontrolny w km 4,5, powyżej ujścia Trupiny) stwierdzono wzrost stężeń NO_3 do poziomu przekraczającego w 2005 r. wartość graniczną 40 mg/l (pozwalającą na kwalifikację jako wody zagrożone zanieczyszczeniem), a w 2006 r. do poziomu osiągającemu niemal wartość graniczną 50 mg/l (pozwalającą na kwalifikację jako wody zanieczyszczone). Dodatkowo zaobserwowano wzrost stężeń wskaźników eutrofizacji.

Przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji stwierdzono również na rzece Mogilnicy na odcinku poniżej ujścia Mogilnicy Wschodniej do ujścia do Kanatu Mosińskiego w punkcie pomiarowo-kontrolnym w km 4, w m. Sępno: stężenia azotanów o 38%, N_{og} o 86-178%, P_{og} o 488-832%. Jednak brak wzrostu poziomu zanieczyszczeń na tym odcinku, jak również obserwowana korelacja z poziomem zanieczyszczeń w Mogilnicy Wschodniej uzasadniają stwierdzenie, że o obserwowanych przekroczeniach wartości granicznych na tym odcinku Mogilnicy decydują wody Mogilnicy Wschodniej.

Konsekwentnie, wynikające z tej analizy wnioski zadecydowały o ograniczeniu uznanego w 2003 roku w zlewni Mogilnicy obszaru szczególnie narażonego do zlewni Mogilnicy Wschodniej i kontynuacji na tym obszarze działań ukierunkowanych na ograniczanie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

55. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych jest terenem typowo rolniczym, zdecydowaną przewagę na obszarze gmin położonych w zlewni mają grunty orne (średnio 76,4%).

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

56. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

57. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

58. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

59. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Samica Stęszewska i Mogilnica obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

510. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

511. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pożłównie ¹⁾	pożłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pożłównie	pożłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pożłównie	pożłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pożłównie	pożłównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie pożłównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.			

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamrzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamrzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju

Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbył lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm.).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekazuje rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstępiania od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierw-

szej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględni w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra

Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
  - b) rolnikom w zakresie:
    - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
    - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie inten-

sywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.

- zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
  - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;
- 3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw - niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta - rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,

b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.

4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:

- a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
- b) rejestr przeprowadzonych kontroli - zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu - rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian.

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Miasta i Gminy Buk, Burmistrza Opalenicy, Wójta Gminy Dopiewo, Wójta Gminy Duszniki, Starosty Poznańskiego, Starosty Nowotomyskiego, Starosty Szamotulskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.

- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójtowie i burmistrzowie gmin zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPÓSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH
WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM (WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółka					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja Obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
bulhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				
żrebacki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3				
żrebacki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9				

źrebięta do 1/2 roku życia	1,8	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce								
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,7	6,7	0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	2,0	6,9	0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,6	4,3	0,4	1,9	0,09	2,0		
jarlaki tryczki	0,8	4,5	0,6	2,1	0,12	2,2		
jarlaki maciory	0,9	4,8	0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)								
kury			0,045	14,5				
kaczki			0,084	5,1				
brojlery			0,026	26,7				
gęsi			0,036	24,5				
indyki			0,037	25,4				
gołębie			0,03	23,0				
Inne								
lisy i jenoty			0,15	1,5				
norki i tchórze			0,6	1,8				
króliki			0,5	5,4				
szynszyle						0,011	0,53	
daniele			2,1	10,1				
kozy			1,8	9,4				
strusie afrykańskie			1,5	16				
strusie Emu i Nandu			1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)								
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)								
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)								

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:

liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;

- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(WG DZ.U. Z 1997 R. NR132 POZ. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
Bezściółkowy	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(WG DZ.U. Z 2005 NR 92 POZ. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klacze, watachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarlaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarlaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu [tys. zł]								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt/ Burmistrz / WODR	130	50	20	20	20	20
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	52	13	13	0	13	13
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	42	5	11	11	11	5
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	280	35	70	70	70	35
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	14	2	4	4	4	2
		WIOŚ	168	21	42	42	42	21
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	52	7	13	13	13	7
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	14.500	1.813	3.625	3.625	3.625	1.813
		RAZEM	15.238	1.945	3.797	3.784	3.797	1.915

1293

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie: programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Pogona i Dąbrówka

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się "Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Pogona i Dąbrówka" określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia

2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej "Programem"..

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPIYU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENARAŻONEGO ZLEWNI RZEK POGONA I DĄBRÓWKA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU Z DNIA 4 KWIETNIA 2008 R.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzek Pogona i Dąbrówka, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni rzeki Pogona (od źródeł do ujścia do Kanału Mosińskiego) i rzeki Dąbrówka (od źródeł do ujścia do Kanału Mosińskiego), o łącznej powierzchni 163,1 km²

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzek Pogona i Dąbrówka znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatu gostyńskiego i krotoszyńskiego oraz gmin: Borek Wielkopolski, Koźmin Wielkopolski, Piaski oraz Pogorzela.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzek Pogona i Dąbrówka oraz jego przedstawienie na mapach poszczegół-

nych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzek Pogona i Dąbrówka jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w latach 2004-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazały przekroczenia wartości granicznych azotanów we wszystkich 5 punktach pomiarowo-kontrolnych położonych na terenie zlewni - od 54% (na Dąbrówce na ujściu do Kanału Mosińskiego w 2006

r.) do 326% (na odcinku źródłowym Dąbrówki w miejscowości Szelejewo w 2004 r.).

We wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych stwierdzono także znaczne przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji, sięgające w przypadku N_{og} nawet 546% (na Dąbrówce w miejscowości Drogoszewo, km 7,7 w 2005 r.).

Przekroczenia wartości granicznych zarówno azotanów, jak i wskaźników eutrofizacji na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

W stosunku do obszarów szczególnie narażonych wyznaczonych w 2003 r., jako OSN uznano dodatkowo część gminy Pogorzela w granicach regionu wodnego Warty. Wynika to z faktu, iż OSN zlewni rzek Pogona i Dąbrówka graniczy z OSN zlewni rzeki Orla zlokalizowanego w granicach regionu wodnego Środkowej Odry wyznaczonego przez RZGW we Wrocławiu. Pominięcie obszaru gminy Pogorzela skutkowałoby brakiem ciągłości obszarów szczególnie narażonych na poziomie ponadregionalnym, gdyż część gminy Pogorzela leżąca w granicach administrowania RZGW we Wrocławiu została również ujęta w granice OSN.

§5. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych charakteryzuje się wysokim udziałem użytków rolnych. Ich powierzchnia w zlewniach Pogony i Dąbrówki zajmuje 77% ogólnej powierzchni, w tym grunty orne stanowią 72,3%.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Pogona i Dąbrówka obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pogłównie	pogłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pogłównie	pogłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pogłównie ¹⁾	pogłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pogłównie	pogłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pogłównie ¹⁾	pogłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pogłównie ¹⁾	pogłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pogłównie	pogłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pogłównie	pogłównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII

¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie pogłównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamrzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamrzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju

Wsi z dnia 12 marca 2007r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekazuje rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesiące od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesiące od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierw-

szej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględnia w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra

Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
  - b) rolnikom w zakresie:
    - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
    - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie inten-

sywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.

- zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
- opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;

3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw - niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta - rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,

b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.

4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:

a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.

b) rejestr przeprowadzonych kontroli - zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu - rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski, Burmistrza Borku Wielkopolskiego, Wójta Gminy Piaski, Burmistrza Pogorzeli, Starosty Gostyńskiego, Starosty Krotoszyńskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.

- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójt i burmistrzowie gmin zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH
NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

źrebaki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3		
źrebaki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce										
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)										
kury					0,045	14,5				
kaczki					0,084	5,1				
brojlery					0,026	26,7				
gęsi					0,036	24,5				
indyki					0,037	25,4				
gołębie					0,03	23,0				
Inne										
lisy i jenoty					0,15	1,5				
norki i tchórze					0,6	1,8				
króliki					0,5	5,4				
szynszyle									0,011	0,53
daniele					2,1	10,1				
kozy					1,8	9,4				
strusie afrykańskie					1,5	16				
strusie Emu i Nandu					1,0	16				

inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0		
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)						
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)						
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)						

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do areалу gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(WG DZ.U. Z 1997 R. NR132 POZ. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odpady (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(WG DZ.U. Z 2005 NR 92 POZ. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klaczce, watachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarlaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarlaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu [tys. zł]								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt / Burmistrz / WODR	130	50	20	20	20	20
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	82	20	20	0	20	20
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	54	7	14	14	14	7
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	360	45	90	90	90	45
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	18	2	5	5	5	2
		WIOŚ	216	27	54	54	27	
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	82	10	21	21	21	10
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	12.000	1.500	3.000	3.000	3.000	1.500
RAZEM			12.942	1.662	3.223	3.203	3.223	1.632

1294

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć)

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się "Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni Rowu Racockiego" określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w

sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej "Programem"..

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPIYU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIE NARAŻONEGO ZLEWNI ROWU RACOCKIEGO (ROWU WYSKOĆ) OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU Z DNIA 4 KWIETNIA 2008 R.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć), z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni jeziora Zbęchy i jeziora Mórka, o łącznej powierzchni 28,3 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć) znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatów kościańskiego i śremskiego oraz gmin: Krzywiń i Śrem.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć) oraz jego przedstawienie na mapach poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na

zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni Rowu Racockiego (Rowu Wyskoć) jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w 2002 i 2004 r. w ramach państwowego monitoringu środowiska dla uznanych za wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych jezior Zbęchy i Mórka wykazały znaczne przekroczenia poziomów granicznych N_{og} (Zbęchy: 95 i 44% odpowiednio w 2002 i 2004 r., Mórka: 68 i 12%) i chlorofilu α (Zbęchy: 182 i 41%, Mórka: 46 i 33%), a także obniżenie przezroczystości. Przekroczenia występują mimo widocznej poprawy sytuacji.

Przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

55. W zlewni bezpośredniej jeziora Mórka dominują pola uprawne, które zajmują około 62% jej powierzchni, a także podmokłe łąki (około 13%). Jezioro jest użytkowane rybacko, rozwija się też jego funkcja rekreacyjna. W zlewni bezpośredniej jeziora Zbęchy pola uprawne zajmują prawie 66% powierzchni, łąki - 24%, brakuje natomiast lasów. Jezioro jest użytkowane rybacko.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

56. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

57. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

58. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powin-

ny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

59. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni Rowu Racockiego obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnostowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

510. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

511. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pożłównie ¹⁾	pożłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pożłównie	pożłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pożłównie	pożłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pożłównie	pożłównie	cały rok

łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII
¹¹ dopuszczalne jest stosowanie pogłównie wiosną w międzyczędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.			

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamarzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odlogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwałe użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekazuje rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w

zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- 2) niemieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów

agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),

- b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględni w przygotowanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Che-

miczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,

- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,

- b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
- c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
- d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
- e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;

2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:

- a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
- b) rolnikom w zakresie:
  - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
  - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
  - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
  - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;

3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw - niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta - rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:
  - a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli - zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.
- 5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu - rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Miasta i Gminy Krzywiń, Burmistrza Śremu, Starosty Kościańskiego, Starosty Śremskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Burmistrzowie gmin zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH
WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM (WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytka ściółka					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
kłaczki, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebiaki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

źrebaki powyżej 1 roku życia	8,0	4,2	5,0	1,8	1,4	1,3		
źrebaki od 1/2 do 1 roku życia	3,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia	1,8	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce								
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,7	6,7	0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	2,0	6,9	0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,6	4,3	0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki	0,8	4,5	0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory	0,9	4,8	0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)								
kury			0,045	14,5				
kaczki			0,084	5,1				
brojlery			0,026	26,7				
gęsi			0,036	24,5				
indyki			0,037	25,4				
gołębie			0,03	23,0				
Inne								
lisy i jenoty			0,15	1,5				
norki i tchórze			0,6	1,8				
króliki			0,5	5,4				
szynszyle							0,011	0,53
daniele			2,1	10,1				
kozy			1,8	9,4				
strusie afrykańskie			1,5	16				
strusie Emu i Nandu			1,0	16				

inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0		
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)						
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)						
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)						

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(WG DZ.U. Z 1997 R. NR132 POZ. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odpady (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(WG DZ.U. Z 2005 NR 92 POZ. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klaczę, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarłaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarłaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu (tys. Zł)								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Burmistrz / WODR	65	25	10	10	10	10
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	14	4	4	0	4	4
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	9	1	2	2	2	1
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	60	8	15	15	15	8
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	3	0	1	1	1	0
		WIOŚ	36	5	9	9	9	5
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	14	2	4	4	4	2
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	1.500	188	375	375	375	188
		RAZEM	1.701	231	419	416	419	216

1295

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Oszczynica

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się "Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Oszczynica" określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie zwią-

kami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej "Programem".

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPŁYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIE NARAŻONEGO ZLEWNI RZEKI OSZCZYNICIA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU Z DNIA 4 KWIETNIA 2008 R.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzeki Oszczynica, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni Jeziora Chrzypskiego i Jeziora Radziszewskiego, o łącznej powierzchni 21,4 km²

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzeki Oszczynica znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatu międzychodzkiego i gminy Chrzypsko Wielkie.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzeki Oszczynica oraz jego przedstawienie na mapie gminy zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzeki Oszczynica jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w 2002 i 2004 r. w ramach państwowego monitoringu środowiska dla uznanych za wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych jezior Chrzypskiego i Radziszewskiego wykazały istotną poprawę sytuacji - przekroczenia poziomów granicznych dla chlorofilu α i przezroczystości miały miejsce w obu latach badań, przy czym stężenie N_{og} uległo obniżeniu w 2004 r. do poziomu poniżej wartości granicznej, co pozwala zakwalifikować wody analizowanych jezior nie jako zanieczyszczone lecz jako zagrożone zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji oraz brak udokumentowanych innych źródeł zanieczyszczeń związkami azotu na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

§5. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych jest terenem o charakterze typowo rolniczym - grunty orne stanowią ponad 70% powierzchni.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Oszczynica obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pożłównie ¹⁾	pożłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pożłównie	pożłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pożłównie ¹⁾	pożłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pożłównie	pożłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pożłównie	pożłównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie pożłównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamarzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie

azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwałe użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kiszzonek bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszzonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,

- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w

rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekaze Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekaze rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność

ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.

- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1

ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględnia w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółwić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,

3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie

emisią związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;

2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:

- a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
- b) rolnikom w zakresie:
  - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
  - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
  - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
  - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;

3. traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt:

- a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw - niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta - rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
- a) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:
- a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli - zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.
- 5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu - rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rol-

niczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Wójta Gminy Chrzypsko Wielkie, Starosty Międzychodzkiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójt Gminy Chrzypsko Wielkie gmin zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starosta Międzychodzki zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminny i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogiery		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebaki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

źrebaki powyżej 1 roku życia	8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3		
źrebaki od 1/2 do 1 roku życia	3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia	1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce									
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki	0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory	0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób Pomet kury									
kury				0,045	14,5				
kaczki				0,084	5,1				
brojlery				0,026	26,7				
gęsi				0,036	24,5				
indyki				0,037	25,4				
gołębie				0,03	23,0				
Inne									
lisy i jenoty				0,15	1,5				
norki i tchórze				0,6	1,8				
króliki				0,5	5,4				
szynszyle								0,011	0,53
daniele				2,1	10,1				
kozy				1,8	9,4				
strusie afrykańskie				1,5	16				
strusie Emu i Nandu				1,0	16				

inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0		
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)						
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)						
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)						

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(WG DZ.U. Z 1997 R. NR132 POZ. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odpady (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(WG DZ.U. Z 2005 R. NR 17 POZ. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
Bezściółkowy	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(WG DZ.U. Z 2005 NR 92 POZ. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Kłacze, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarlaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarlaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu [tys. zł]								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt / WODR	33	13	5	5	5	5
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	23	6	6	0	6	6
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	6	1	2	2	2	1
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	40	5	10	10	10	5
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	2	0	1	1	1	0
		WIOŚ	24	3	6	6	6	3
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	23	3	6	6	6	3
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	500	63	125	125	125	63
RAZEM			651	93	160	154	160	85

1296

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie: programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru zlewni rzeki Olszynka

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się „Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Olszynka” określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w

sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Pluciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPŁYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENIE NARAŻONEGO ZLEWNI RZEKI OLSZYNKA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 4 kwietnia 2008 r.

DZIAŁ I OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzeki Olszynka, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć obejmujący obszar hydrograficzny zlewni rzeki Olszynka (od źródeł do km 9,2 - miejscowość Tarnowo Stare), o powierzchni 55,4 km²

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzeki Olszynka znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatu kościańskiego oraz gmin: Czempień i Kościan.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzeki Olszynka oraz jego przedstawienie na mapach regionu wodnego Warty i poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych

na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzeki Olszynka jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w latach 2004-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazały przekroczenia wartości granicznych azotanów w punkcie pomiarowo-kontrolnym zlokalizowanym na terenie zlewni Olszynki (pow. m. Czempień, km 14,6) o 7 i 38% (odpowiednio lata 2006 i 2005). Tylko w 2004 r. stężenia azotanów spadło poniżej 50 mg NO₃/l, jednak i tak przekraczało poziom 40 mg NO₃/l (o 18%).

We wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych stwierdzono także znaczne przekroczenia wartości granicznych wskaźników eutrofizacji, sięgające w przypadku N_{og} 44-79% z tendencją rosnącą.

Przekroczenia wartości granicznych zarówno azotanów, jak i wskaźników eutrofizacji na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

§5. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych nie posiada większych dopływów, zlewnia rzeki pokryta jest siecią drobnych kanałów i rowów melioracyjnych odprowadzających zanieczyszczenia z pól. Grunty orne w gminach położonych na terenie zlewni zajmują średnio 64,5% powierzchni gmin.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),

- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Olszynka obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XI – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	połównie	połównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	połównie	połównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	połównie ¹⁾	połównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	połównie	połównie	od 1 VI do zbioru

ziemniaki	połtównie ¹⁾	połtównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	połtównie ¹⁾	połtównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	połtównie	połtównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	połtównie	połtównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII
¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie połtównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu dogłębowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.			

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamarzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wio-

sennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odlogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne

wymagania wynikają z realizowanych programów rolno-środowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przyzm kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)

3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:

- a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
- b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekazuje rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),

- b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
- c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:

- a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
- b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględni w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygo

towania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
  - b) rolnikom w zakresie:
    - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
    - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
    - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
    - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;
- 3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X
HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY
PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI
SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI
PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw – niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta – rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń – zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:
  - a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli – zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu – rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII
PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE
SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Gminy Czempień, Wójta Gminy Kościan, Starosty Kościańskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Burmistrz Gminy Czempień i Wójt Gminy Kościan zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.

- 7) Starosta Kościański zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				
żrebacki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3				
żrebacki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9				
żrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5				
Owce												
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0				

owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)										
kury					0,045	14,5				
kaczki					0,084	5,1				
brojlery					0,026	26,7				
gęsi					0,036	24,5				
indyki					0,037	25,4				
gotębie					0,03	23,0				
Inne										
lisy i jenoty					0,15	1,5				
norki i tchórze					0,6	1,8				
króliki					0,5	5,4				
szynszyle									0,011	0,53
daniele					2,1	10,1				
kozy					1,8	9,4				
strusie afrykańskie					1,5	16				
strusie Emu i Nandu					1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb					10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)										
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)										
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)										

Objaśnienia do tabeli:

- wypełnia się tylko białe pola;
- podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ

(wg Dz.U. z 1997 r. Nr132 poz. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odpady (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA
NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP

(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki	
Bezściółkowy	10 m ³ /1 DJP dla gnojownicy

Załącznik nr 4

WSPÓLCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP

(wg Dz.U. z 2005 Nr 92 poz. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klaczce, watachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarlaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarlaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu (tys. zł)								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt / Burmistrz / WODR	65	25	10	10	10	10
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	24	6	6	0	6	6
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	18	2	5	5	5	2
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	120	15	30	30	30	15
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	6	1	2	2	2	1
		WIOŚ	72	9	18	18	18	9
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	24	3	6	6	6	3
7	inwestycje w zakresie budowy urzędzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	2.500	313	625	625	625	313
RAZEM			2.829	373	701	695	701	358

1297

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie: programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Kopel

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się „Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Kopel” określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w

sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Płuciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENARAŻONEGO ZLEWNI RZEKI KOPEL OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 4 kwietnia 2008 r.

DZIAŁ I OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzeki Kopel, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni rzeki Kopel (od źródeł do ujścia do rzeki Warty), o powierzchni 332,05 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzeki Kopel znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatu poznańskiego, miasta Poznań oraz gmin: Kleszczewo, Kostrzyn, Kórnik, Mosina, Swarzędz

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzeki Kopel oraz jego przedstawienie na mapach poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami

azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzeki Kopel jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania prowadzone w latach 2002-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazały przekroczenia wartości granicznych azotanów w 5 punktach pomiarowo-kontrolnych:

- na Dopływie z Sokolnik Drzągowskich – o 55-132% (dla wartości 50 mg NO₃/l),
- na Dopływie spod Węgierskich – o 38-139% (dla wartości 50 mg NO₃/l),

- na Michałowce – o 50% (tylko w 2005 r.) (dla wartości 50 mg NO₃/l),
- na Kopli w miejscowości Żerniki (km 2,0) – o 26-82% (dla wartości 50 mg NO₃/l),
- na Kopli w miejscowości Czapury (km 0,5) – o 5-22% (dla wartości 40 mg NO₃/l).

Tylko w 1 punkcie pomiarowo-kontrolnym na rzece Głuszynce zaobserwowano spadek stężeń azotanów poniżej wartości granicznej (do poziomu 13,65 mg NO₃/l w 2006 r.).

Jednocześnie we wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych zaobserwowano przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników eutrofizacji. Najkorzystniejszą sytuacją przedstawiała się w przypadku punktu pomiarowo-kontrolnego na rzece Głuszynce, gdzie stwierdzono spadek stężenia N_{og} poniżej poziomu granicznego w dwóch latach badań (2004-2005).

Przekroczenia wartości granicznych zarówno azotanów, jak i wskaźników eutrofizacji na terenie uznanym w 2003 r. jako obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych determinuje konieczność dalszej realizacji działań ukierunkowanych na ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

55. Obszar szczególnie narażony stanowiący obszar zasilania wód wrażliwych ma charakter typowo rolniczy, o dużym udziale gruntów ornych. Średni udział gruntów ornych dla gmin położonych w obrębie obszaru wynosi 57%, a największy jest w gminie Kleszczewo i wynosi 90,3%.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

56. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

57. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

58. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

59. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzeki Kopel obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

510. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

511. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	połtównie	połtównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	połtównie	połtównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	połtównie ¹⁾	połtównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	połtównie	połtównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	połtównie ¹⁾	połtównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	połtównie ¹⁾	połtównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	połtównie	połtównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	połtównie	połtównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾ dopuszczalne jest stosowanie połtównie wiosną w międzyczędzia jedynie przy aplikowaniu dogłębowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamrzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamrzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odlogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzy-

stywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przyzm kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarza się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu prześle Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz prześle rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospo

darstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesiące od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesiące od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.

6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:

- sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
- gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:

- a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
- b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
- c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:

- a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
- b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględni w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,

2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2

miesiący od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,

- b) rolnikom w zakresie:
- pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
  - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
  - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
  - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;
- 3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz / Prezydent Miasta:
- a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw – niezwłocznie po dokonanej zmianie,

- c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta – rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.
- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:
- a) rejestr prowadzonych szkoleń – zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:
- a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli – zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.
- 5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu – rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian .

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Burmistrza Gminy Kórnik, Burmistrza Gminy Kostrzyn, Wójta Gminy Kleszczewo, Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz, Prezydenta Miasta Poznania, Burmistrza Gminy Mosina, Starosty Poznańskiego, Prezydenta Miasta Poznania, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych orga

nizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójtowie i burmistrzowie gmin oraz Prezydent Miasta zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starosta i Prezydent Miasta zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3.

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				
żrebacki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3				
żrebacki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9				

źrebięta do 1/2 roku życia	1,8	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce								
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,7	6,7	0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	2,0	6,9	0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,6	4,3	0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki	0,8	4,5	0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory	0,9	4,8	0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)								
kury			0,045	14,5				
kaczki			0,084	5,1				
brojlery			0,026	26,7				
gęsi			0,036	24,5				
indyki			0,037	25,4				
gołębie			0,03	23,0				
Inne								
lisy i jenoty			0,15	1,5				
norki i tchórze			0,6	1,8				
króliki			0,5	5,4				
szynszyle							0,011	0,53
daniele			2,1	10,1				
kozy			1,8	9,4				
strusie afrykańskie			1,5	16				
strusie Emu i Nandu			1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)								
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)								
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)								

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ
(wg Dz.U. z 1997 r. Nr132 poz. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP
(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
Bezściółkowy	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP

(wg Dz.U. z 2005 Nr 92 poz. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klaczce, watachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarlaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarlaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu [tys. zł]								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt / Burmistrz / Prezydent / WODR	195	75	30	30	30	30
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	42	11	11	0	11	11
3	edukacja rolników	WODR / SCh-R	108	14	27	27	27	14
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	720	90	180	180	180	90
5	monitoring skuteczności Programu	SCh-R	36	5	9	9	9	5
		WIOŚ	432	54	108	108	54	
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	84	11	21	21	21	11
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rołnik	26.500	3.313	6.625	6.625	6.625	3.313
		RAZEM	28.117	3.571	7.011	7.000	7.011	3.526

1298

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

w sprawie: programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Giszka i Ciemna

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019, Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, Dz.U. z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, Dz.U. z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286, Nr 231 poz. 1704) zarządza się, co następuje:

§1. 1. Wprowadza się „Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Giszka i Ciemna” określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008

r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi Załącznik do rozporządzenia.

3. Okres realizacji programu ustala się na 4 lata począwszy od dnia wejścia rozporządzenia w życie.

§2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 4 maja 2008 r.

Dyrektor
(-) mgr inż. Bogdan Pluciennik

Załącznik
do rozporządzenia Dyrektora
Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPIYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENARAŻONEGO ZLEWNI RZEK GISZKA I CIEMNA OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

z dnia 4 kwietnia 2008 r.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony zlewni rzek Giszka i Ciemna, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, wyznaczony w oparciu o granice hydrograficzne zlewni rzeki Giszka (od źródeł do ujścia do rzeki Proсны) i zlewni rzeki Ciemna (od źródeł do km 9,5 - miejscowość Szkudła) o łącznej powierzchni 173,2 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar zlewni rzek Giszka i Ciemna znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, powiatów pleszewskiego i ostrowskiego oraz gmin: Gołuchów, Pleszew, Raszków, Ostrów Wlkp., Nowe Skalmierzyce.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru zlewni rzek Giszka i Ciemna oraz jego przedstawienie na mapach poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego

Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 57 poz. 1128).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze zlewni rzek Giszka i Ciemna jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. W przypadku rzeki Ciemna badania prowadzone w latach 2004-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazały przekroczenia wartości granicznych NO₃ o 4-75% z tendencją rosnącą (punkt pomiarowo-kontrolny powyżej zbiornika Gołuchów w miejscowości Szkudła, km 9,5). Dodatkowo we wszystkich latach badań stwierdzono przekroczenia wskaź

ników eutrofizacji (N_{og} , P_{og} , chlorofil α), z niekorzystną tendencją rosnącą w przypadku N_{og} (od poziomu 7,99 mg N/l w 2004 r. do 11,31 mg N/l w 2006 r.).

W przypadku rzeki Giszka wartość graniczna dla azotanów rzędu 50 mg NO_3 /l nie była przekroczona tylko w 2004 r. (45,76 mg NO_3 /l), w obu następnych latach przekroczenia były rzędu 36 i 23%. We wszystkich latach badań stwierdzono przekroczenia wskaźników eutrofizacji (N_{og} , P_{og} , chlorofil α), przy czym w przypadku N_{og} były one prawie dwukrotne.

Dodatkowo na terenie zlewni obu rzek zaobserwowano niekorzystne parametry jakości wód podziemnych: w zlewni rzeki Ciemna w punkcie monitoringu wód podziemnych Kucharki stężenia NO_3 kształtują się na poziomie 44-49 mg NO_3 /l, natomiast w zlewni rzeki Giszka w punkcie monitoringu wód podziemnych Tursko-Bogusław stężenia NO_3 nie przekraczają co prawda wartości granicznej (kształtują się na poziomie 31-35 NO_3 /l) jednakże na okolicznych ujęciach występują problemy jakości ujmowanej wody. Szczególnie zagrożone są ujęcia Tursko A i Tursko B zaopatrujące w wodę pitną miasto Pleszew i okolice. Ujęcia te ujmują pierwszy od powierzchni terenu poziom wodonośny, który narażony jest na bezpośredni wpływ zanieczyszczeń powierzchniowych. Ujęcia położone są w pobliżu ujściowych odcinków rzek Giszka i Ciemna, stąd jakość wód tych dwóch rzek może mieć wpływ na jakość ujmowanych wód podziemnych. Zdecydowano zatem włączyć do OSN Giszka i Ciemna obszary zasobowe ww. ujęć.

55. Zlewnie Ciemnej i Giszki położone są obok siebie i mają podobny, rolniczy charakter. Udział terenów rolnych dla całych zlewni wynosi odpowiednio 88,27 i 82,54%. Znaczna jest także obsada zwierząt gospodarskich (1,03 i 0,86 DJP/ha). Rolniczy charakter obu zlewni w dużej mierze determinuje jakość wód – zarówno powierzchniowych, jak i podziemnych tego obszaru.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

ROZDZIAŁ I

Ustalenia ogólne

56. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

57. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

58. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

ROZDZIAŁ II

Podstawowe kierunki działań

59. Program dla obszaru szczególnie narażonego zlewni rzek Giszka i Ciemna obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczeń i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

ROZDZIAŁ I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

510. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

511. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pogłównie	pogłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pogłównie	pogłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pogłównie ¹⁾	pogłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pogłównie	pogłównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	pogłównie ¹⁾	pogłównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	pogłównie ¹⁾	pogłównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	pogłównie	pogłównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	pogłównie	pogłównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾dopuszczalne jest stosowanie pogłównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

ROZDZIAŁ II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamrzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamrzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

ROZDZIAŁ III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

ROZDZIAŁ IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzy-

stywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przyzm kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

ROZDZIAŁ V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4)
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Poznaniu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW w Poznaniu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekaze Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekaze rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW w Poznaniu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW w Poznaniu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW w Poznaniu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW w Poznaniu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadza Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw, właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązują się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospo

darstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW w Poznaniu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu i Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:

- sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
- gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
    - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
    - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
    - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
  - 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
    - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
    - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW w Poznaniu.
- §79.** Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uwzględnia w przygotowywanych corocznie planach kontroli.
- Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:
- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
  - 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości xxx.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadza kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW w Poznaniu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia - wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym

powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW w Poznaniu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
  - b) rolnikom w zakresie:
    - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie,

w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,

- w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.
- zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
- opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;

3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiono w Załączniku nr 5.

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw – niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.

2) Starosta – rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.

3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:

- a) rejestr prowadzonych szkoleń – zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
- b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.

4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:

- a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian.
- b) rejestr przeprowadzonych kontroli – zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu – rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian.

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Wójta Gminy Gołuchów, Burmistrza Miasta i Gminy Pleszew, Burmistrza Gminy i Miasta Raszków, Wójta Gminy Ostrow Wielkopolski, Burmistrza Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce, Starosty Pleszewskiego, Starosty Ostrowskiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Wielkopolskiego, Wielkopolskiej Izby Rolniczej i innych organizacji rolniczych oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych terytorialnie Gminnych i Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w dziale IV oraz §66 i §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójtowie i burmistrzowie gmin zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90.
- 9) Marszałek Wielkopolski zobowiązany jest do realizacji zadań określonych w szczególności w Dziale IX oraz w §90
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza i inne organizacje rolnicze zobowiązane są do realizacji zadań określonych w szczególności w §88 ust. 2.
- 11) Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM

(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebaki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				
żrebaki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3				

źrebaki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce										
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarlaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarlaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)										
kury					0,045	14,5				
kaczki					0,084	5,1				
brojlery					0,026	26,7				
gęsi					0,036	24,5				
indyki					0,037	25,4				
gołębie					0,03	23,0				
Inne										
lisy i jenoty					0,15	1,5				
norki i tchórze					0,6	1,8				
króliki					0,5	5,4				
szynszyle									0,011	0,53
daniele					2,1	10,1				
kozy					1,8	9,4				
strusie afrykańskie					1,5	16				
strusie Emu i Nandu					1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb					10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)										
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)										
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)										

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:

$$\text{Zawartość azotu} = \frac{\text{Ilość gnojówki} \times \text{Zawartość azotu w gnojówce} + \text{Ilość obornika} \times \text{Zawartość azotu w oborniku}}{\text{Ilość gnojówki} + \text{Ilość obornika}}$$
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ

(wg Dz.U. z 1997 r. Nr132 poz. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od siłosów na zboże i pasze	5	Od siłosów na zboże i pasze	5
Od siłosów na kiszonki	5	Od siłosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP

(wg Dz.U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki

System ściółkowy	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP
(wg Dz.U. z 2005 Nr 92 poz. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klacz, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarłaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarłaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczkę	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 5

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Szacunek kosztów Programu (tys. Zł)								
Lp.	Opis zadania	Koszty ponosi	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, prowadzenie rejestru i działalność informacyjna	Wójt / Burmistrz / WODR	163	63	25	25	25	25
2	monitoring stanu rolnictwa	WODR	46	12	12	0	12	12
3	edukacja rolników	WODR / Sch-R	57	7	14	14	14	7
4	doradztwo specjalistyczne	WODR	380	48	95	95	95	48
5	monitoring skuteczności Programu	SChR	19	2	5	5	5	2
		WIOŚ	228	29	57	57	29	
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	30	4	8	8	8	4
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	26.000	3.250	6.500	6.500	6.500	3.250
RAZEM			26.923	3.413	6.715	6.704	6.715	3.376

1299

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU

z dnia 16 kwietnia 2008 r.

w sprawie: wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019 oraz Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286) zarządza się co następuje:

§1. 1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w zlewni rzeki Rowu Polskiego określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z dnia 7 kwietnia 2008 r., zwany dalej Programem.

2. Program stanowi załącznik do rozporządzenia.

3. Program będzie realizowany w terminie 4 lat począwszy od dnia wejścia w życie.

§2. Traci moc rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z 26 kwietnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2004 r. Nr 79 poz. 1535, Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2004 r. Nr 61 poz. 1382).

§3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Wojewody Dolnośląskiego oraz w Dzienniku Urzędowym Wojewody Wielkopolskiego.

Dyrektor
(-) *Ryszard Kosierb*

Załącznik
do rozporządzenia
Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej
we Wrocławiu
z dnia 16 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNI NARAŻONEGO W ZLEWNI RZEKI ROWU POLSKIEGO OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU

z dnia 7 kwietnia 2008 r.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony w zlewni rzeki Rowu Polskiego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć obejmujący obszar hydrograficzny zlewni rzeki Rowu Polskiego (od źródeł do 26,8 km biegu), o powierzchni 451,9 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar w zlewni rzeki Rowu Polskiego znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego - powiatu rawickiego, gminy Bojanowo; powiatu gostyńskiego, gmin: Krobia i Poniec; powiatu leszczyńskiego, gmin: Krzemieniewo i Rydzyna.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru w zlewni rzeki Rowu Polskiego oraz jego przedstawienie na mapach regionu wodnego Środkowej Odry i poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie

określenia wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2008 r. Nr 108 poz. 1253, Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2008 r. Nr 31 poz. 645, Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2008 r. Nr 57 poz. 1129).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze szczególnie narażonym w zlewni rzeki Rowu Polskiego jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Analiza wyników badań wód w zlewni rzeki Rowu Polskiego prowadzonych w latach 2003-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazała przekroczenia wartości granicznej wskaźników eutrofiza-

cji: azotu ogólnego, fosforu ogólnego (we wszystkich punktach monitoringowych w całym analizowanym okresie) i azotanów (za wyjątkiem punktów monitoringowych na Rowie Polskim: w km 50 - w latach 2003-2005, w km 42,8 – w 2003 r. oraz w km 27,3 – w 2003 r.). Wyniki monitoringu wód wskazują na zagrożenie zanieczyszczeniem azotanami wód Rowu Polskiego (km 36,5) - przekroczenia granicznej wartości azotanów o 5% w 2005 r. dla wartości 40 mg NO₃/l oraz zanieczyszczenie azotanami wód:

Samicy (km 1,4) - przekroczenia granicznej wartości azotanów o 25% w 2003 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,

Rowu Lubońskiego - przekroczenia granicznej wartości azotanów o 45% w 2003 r. dla wartości 50 mg NO₃/l.

§5. Obszar szczególnie narażony w zlewni rzeki Orli ma charakter typowo rolniczy. Tereny wykorzystywane rolniczo zajmują ponad 80% powierzchni wyznaczonego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

Rozdział I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),

- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

Rozdział II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego w zlewni rzeki Rowu Polskiego obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

Rozdział I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	pożłównie	pożłównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	pożłównie ¹⁾	pożłównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	pożłównie	pożłównie	od 1 VI do zbioru

ziemniaki	połtównie ¹⁾	połtównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	połtównie ¹⁾	połtównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	połtównie	połtównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	połtównie	połtównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾dopuszczalne jest stosowanie połtównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

Rozdział II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamarzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnie zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu

doży) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

Rozdział III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolniczo-dowodiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

Rozdział IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stano-
wisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przyzm kiszonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kiszonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

Rozdział V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW we Wrocławiu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,

- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4),
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW we Wrocławiu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2002 r. Nr 101 poz. 926 ze zm.).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewni pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW we Wrocławiu przekaże Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekaże rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW we Wrocławiu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW we Wrocławiu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW we Wrocławiu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach Wielkopolskiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW we Wrocławiu, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowi-

ska w Poznaniu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadzi Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przeprowadza monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermę podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązują się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW we Wrocławiu przechowują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesięcy od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu oraz Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewnia Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu oraz Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstępiania od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:
  - sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
  - gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowa-

nych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),

- b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu;
- 2) niemieszczonych w rejestrze w zakresie:
- a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu uwzględni w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,
- 2) ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości 10.

§80. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadzają kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW we Wrocławiu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian – wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia – wykonuje Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt. 1 - wykonuje Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu przy współpracy z RZGW we Wrocławiu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt. 2 - wykonuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu przy współpracy z RZGW we

Wrocławiu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
  - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
  - a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
  - b) rolnikom w zakresie:
    - pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
    - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.,
    - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
    - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;
- 3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiają się następująco:

Harmonogram rzeczowo-finansowy (tys. zł)								
Lp.	Opis zadania	Instytucje	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, sporządzenie i prowadzenie rejestru oraz działania informacyjne	Wójt/Burmistrz ODR	120	50	20	20	20	10
2	monitoring stanu rolnictwa	ODR	146	25	48		48	25
3	edukacja rolników	ODR i SChR	150	10	40	40	40	20
4	specjalistyczne doradztwo	ODR	996	123	250	250	250	123
5	monitoring skuteczności Programu	SChR i WIOŚ	180	22,5	45	45	45	22,5
		SChR	20	2,5	5	5	2,5	
		WIOŚ	160	20	40	40	20	
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	140	25	30	30	30	25
7	inwestycje w zakresie budowy urzędzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	45 000	6 000	11 000	11 000	11 000	6 000
Razem			46 732	6 255,50	11 433	11 385	11 433	6 225,50

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

1) Wójt /Burmistrz:

- rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
- wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw – niezwłocznie po dokonanej zmianie,
- wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.

2) Starosta – rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.

3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu:

- rejestr prowadzonych szkoleń – zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
- rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.

4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu:

- rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian,
- rejestr przeprowadzonych kontroli – zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu – rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian.

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH SKIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wójtów i Burmistrzów gmin: Bojanowo, Krobia, Krzemieniewo, Poniec i Rydzyna, Starostów: Gostyńskiego, Leszczyńskiego i Rawickiego, Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, Wielkopolskiej Izby Rolniczej oraz innych organizacji rolniczych.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IV oraz w §66, §75.
- 2) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązany jest realizować zadania określone w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu zobowiązana jest realizować zadania określone w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu zobowiązany jest realizować zadania określone w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu zobowiązany jest realizować zadania określone w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójtowie i Burmistrzowie gmin zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Wielkopolski zobowiązany jest realizować zadania określone w Dziale IX oraz §90.
- 9) Marszałek Województwa Wielkopolskiego zobowiązany jest realizować zadania określone w Dziale IX oraz §90.
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza oraz inne organizacje rolnicze zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 2.
- 11) Właściwe terytorialnie Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3.

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM
(wg Dz. U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółką					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

źrebaki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3		
źrebaki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce										
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0		
jarłaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2		
jarłaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiędzy kurzy)										
kury					0,045	14,5				
kaczki					0,084	5,1				
brojlery					0,026	26,7				
gęsi					0,036	24,5				
indyki					0,037	25,4				
gołębie					0,03	23,0				
Inne										
lisy i jenoty					0,15	1,5				
norki i tchórze					0,6	1,8				
króliki					0,5	5,4				
szynszyle									0,011	0,53
daniele					2,1	10,1				
kozy					1,8	9,4				
strusie afrykańskie					1,5	16				
strusie Emu i Nandu					1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb					10,0	6,0				
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)										
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)										
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)										

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:

liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;

- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do arealu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy;
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ (wg Dz. U. z 1997 r. Nr 132 poz. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP (wg Dz. U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie
Bezściółkowy	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP (wg Dz. U. z 2005 Nr 92 poz. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klaczce, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarłaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarłaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

1300

ROZPORZĄDZENIE DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU

z dnia 16 kwietnia 2008 roku

w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019 oraz Nr 175 poz. 1462, Nr 267 poz. 2255, z 2006 r. Nr 170 poz. 1217, Nr 227 poz. 1658, z 2007 r. Nr 21 poz. 125, Nr 64 poz. 427, Nr 75 poz. 493, Nr 88 poz. 587, Nr 147 poz. 1033, Nr 176 poz. 1238, Nr 181 poz. 1286) zarządza się co następuje:

§1. 1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego w zlewni rzeki Orli, określonego w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z dnia 7 kwietnia 2008 r., zwany dalej Programem.

2. Program stanowi załącznik do rozporządzenia.

3. Program będzie realizowany w terminie 4 lat począwszy od dnia wejścia w życie.

§2. Traci moc rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z 26 kwietnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2004 r. Nr 79 poz. 1534, Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2004 r. Nr 27 poz. 478, Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2004 r. Nr 61 poz. 1381).

§3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Wojewody Dolno-

śląskiego, w Dzienniku Urzędowym Wojewody Dolnośląskiego oraz w Dzienniku Urzędowym Wojewody Wielkopolskiego.

Dyrektor
(-) Ryszard Kosierb

Załącznik
do rozporządzenia
Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej
we Wrocławiu
z dnia 16 kwietnia 2008 r.

PROGRAM DZIAŁAŃ
MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU
SZCZEGÓLNI NARAŻONEGO W ZLEWNI RZEKI ORLI OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA
DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU
z dnia 7 kwietnia 2008 r.

DZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM
OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

§1. Program obejmuje obszar szczególnie narażony w zlewni rzeki Orli, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć obejmujący obszar hydrograficzny zlewni rzeki Orli (od źródeł do 10,7 km biegu), o powierzchni 1.148,3 km².

§2. Uwzględniając podział administracyjny, obszar szczególnie narażony w zlewni rzeki Orli znajduje się na terenie województw:

- wielkopolskiego - powiatu pleszewskiego, gminy Dobrzyca; powiatu rawickiego, gmin: Bojanowo, Jutrosin, Miejska Górka, Pakosław i Rawicz; powiatu gostyńskiego, gmin: Krobia, Pępowo, Pogorzela i Poniec; powiatu krotoszyńskiego, gmin: Kobylin, Koźmin Wielkopolski, Krotoszyn, Rozdrażew i Zduny,
- dolnośląskiego - powiatu trzebnickiego, gminy Żmigród.

§3. Szczegółowy opis granicy obszaru szczególnie narażonego w zlewni rzeki Orli oraz jego przedstawienie na mapach regionu wodnego Środkowej Odry i poszczególnych gmin zawiera rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z dnia 7 kwietnia 2008 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2008 r. Nr 108 poz. 1253, Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2008 r. Nr 31 poz. 645, Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2008 r. Nr 57 poz. 1129).

DZIAŁ II

NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

§4. Na obszarze szczególnie narażonym w zlewni rzeki Orli jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Analiza wyników badań wód rzeki Orli prowadzonych w latach 2003-2006 w ramach państwowego monitoringu środowiska wykazała zanieczyszczenie lub zagrożenie zanieczyszczeniem azotanami wód rzeki Orli na odcinku od źródeł do punktu monitoringowego zlokalizowanego w km 15,3 jej biegu oraz ich eutrofizację. W km 15,3 stężenia azotanów w latach 2005-2006 kwalifikowały wody rzeki Orli jako zagrożone zanieczyszczeniem. Stwierdzono następujące przekroczenia granicznej wartości azotanów:

- na Orli (km 88) – o 72% w 2003 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Orli (km 84) – o 71% w 2005 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Orli (km 82,2) – o 15% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Orli (km 52,6) – od 57% do 73% w latach 2004-2006 dla wartości 50 mg NO₃/l oraz 9% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Orli (km 49) – o 25% w 2004 r. dla wartości 50 mg NO₃/l i o 7% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Orli (km 39,4) – od 10% do 38% w 2003 r. oraz w latach 2005-2006 dla wartości 50 mg NO₃/l i o 10% w 2004 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Orli (km 15,3) – od 20% do 21% w latach 2005-2006 dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Żydowskim Potoku (km 12) – o 3% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,

- na Żydowskim Potoku (km 1,2) – od 35% do 39% w latach 2005-2006 dla wartości 50 mg NO₃/l oraz o 5% w 2004 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Rdęcy (km 0,6) – od 29% do 98% w latach 2004-2006 dla wartości 50 mg NO₃/l i o 4% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Starej Orli (km 2,8) – o 16% w 2003 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Dąbroczni (21,1) – o 21% w 2003 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Dąbroczni (km 17,5) – od 84% do 152% w latach 2005-2006 dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Dąbroczni (km 14,4) – o 115% w 2006 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Dąbroczni (km 7) – o 152% w 2006 r. dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Dąbroczni (km 2,7) – od 1% do 7% w latach 2003-2004 dla wartości 50 mg NO₃/l,
- na Masłówce (km 7) – o 16% w 2003 r. dla wartości 40 mg NO₃/l,
- na Masłówce (km 2,4) – o 2% w 2005 r. dla wartości 40 mg NO₃/l.

We wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników eutrofizacji: azotany, fosfor ogólny i azot ogólny. W dwóch punktach zaobserwowano również przekroczenia wartości granicznej chlorofilu „a”: na Rdęcy (km 0,6) w 2005 r. oraz na Orli (km 15,3) w 2004 r.

§5. Obszar szczególnie narażony w zlewni rzeki Orli ma charakter typowo rolniczy. Tereny wykorzystywane rolniczo zajmują ponad 80% powierzchni wyznaczonego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

Rozdział I

Ustalenia ogólne

§6. Celem Programu jest zapobieganie pogorszeniu stanu czystości wód oraz poprawa naruszonych standardów jakości środowiska.

§7. W czasie realizacji Programu, działania będą ukierunkowane na eliminowanie błędów występujących podczas przechowywania i stosowania nawozów, poprzez wdrożenie określonych środków zaradczych do obowiązkowego stosowania przez wszystkich prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym.

§8. Określone w Programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147 poz. 1033),
- 2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2001 r. Nr 60 poz. 616),
- 3) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

Rozdział II

Podstawowe kierunki działań

§9. Program dla obszaru szczególnie narażonego w zlewni rzeki Orli obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) Poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane z poprawą stosowania nawozów, gospodarki nawozami i gruntami w gospodarstwach rolnych.
- 2) Diagnozowanie zagrożeń wynikających z produkcji rolnej i sporządzenie rejestru gospodarstw stanowiących największe potencjalne zagrożenie emisją związków azotu.
- 3) Edukacja rolników w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie specjalistycznego doradztwa dla rolników.
- 4) Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z Programu.
- 5) Monitoring skuteczności realizacji Programu, obejmujący monitoring wód i gleb umożliwiający oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych.
- 6) Działania wspomagające.

DZIAŁ IV

POPRAWA PRAKTYKI ROLNICZEJ

Rozdział I

Okresy, w których nie wolno stosować nawozów

§10. Nawozy nie mogą być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych lub zmywanie do wód powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

§11. Wprowadza się zakaz stosowania nawozów w okresach:

Uwarunkowania	Nawozy naturalne		Nawozy azotowe mineralne
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik)	
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok
gleby uprawiane bez względu na przebieg pogody i stan gleby	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
gleby odłogowane	1 XII – 28 II	1 XII – 28 II	1 X – 28 II
zboża ozime	połównie	połównie	od 20 VI do zbioru
zboża jare	połównie	połównie	od 20 VI do zbioru
rzepak	połównie ¹⁾	połównie	1 IX – 30 IX od 1 V do zbioru
buraki cukrowe i pastewne	połównie	połównie	od 1 VI do zbioru
ziemniaki	połównie ¹⁾	połównie	od początku kwitnienia do zbioru
kukurydza	połównie ¹⁾	połównie	od 1 VII do zbioru
strączkowe	połównie	połównie	w całym okresie wegetacji roślin
motylkowe wieloletnie	połównie	połównie	cały rok
łąki	1 XII - 28 II od 1 VII do ostatniego pokosu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego pokosu	1 I - 28 II 15 VII – 31 XII
pastwiska	1 XII - 28 II od 1 V do ostatniego wypasu	1 XII - 28 II od 1 IV do ostatniego wypasu	1 I - 28 II 15 VIII – 31 XII

¹⁾dopuszczalne jest stosowanie połównie wiosną w międzyrzędzia jedynie przy aplikowaniu doglebowym specjalnym sprzętem: rzepak – do 15 IV; ziemniaki – do 20 V; kukurydza – do 30 VI.

Rozdział II

Dawki i sposoby nawożenia

§12. Nawożenie należy prowadzić w optymalnych terminach i w dawkach dostosowanych do stadium rozwoju nawożonych roślin.

§13. Nawozy naturalne i mineralne należy stosować równomiernie na powierzchni pól uwzględniając możliwość dzielenia dawek.

§14. Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego zastosowanego w ciągu roku nie może przekraczać 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych (Załącznik nr 1).

§15. Przy stosowaniu płynnych nawozów organicznych należy dawkować je w ten sposób, żeby maksymalna roczna dawka nie przekraczała 45 m³/ha.

§16. Przy ustalaniu dawek nawozów na pastwiska, należy brać pod uwagę ilość składników pozostawianych przez zwierzęta w formie odchodów.

§17. Należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie lub zabezpieczyć zbyt nadwyżki nawozów (jeśli w gospodarstwie powstaje więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż dopuszczalna roczna dawka określona w §14, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek).

§18. Zabrania się stosowania płynnych nawozów naturalnych na glebach bez okrywy roślinnej na polach o nachyleniu większym niż 10%.

§19. Na polach o dużym nachyleniu (większym niż 10%) należy unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków.

§20. Nie należy stosować nawozów, gdy prognozowane jest wystąpienie opadów.

§21. Oprócz terminów bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionych w tabeli w §11 zabrania się również w innych terminach nawożenia gleb zamrzniętych do głębokości 30 cm, zalanych wodą, podmokłych lub przykrytych śniegiem oraz podczas opadów deszczu.

§22. Poza terminami bezwzględnego zakazu stosowania nawozów wyszczególnionymi w tabeli w §11, na glebach zamrzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby) można stosować nawozy, jeżeli uzasadniają to względy organizacyjne lub agrotechniczne. Dotyczy to pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych.

§23. Na glebach o poziomie wody gruntowej znajdującej się płycej niż 1,2 m od powierzchni terenu zabrania się stosować nawozów naturalnych w formie płynnej.

§24. Na gleby o wysokim poziomie wody gruntowej pod trwałymi użytkami zielonymi nawozy mineralne, szczególnie azotowe i potasowe, należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie (wypasie). Nie może to być sprzeczne z terminami określonymi w §11.

§25. Zabieg nawożenia należy wykonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody.

§26. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochronnych wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

Rozdział III

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§27. Grunty rolne powinny być utrzymywane zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. z 2007 r. Nr 46 poz. 306 ze zm.).

§28. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, w których zlokalizowane jest uprawiane pole. Podstawą organizacji produkcji rolniczej na gruntach rolnych jest prowadzenie upraw roślin lub ich ugorowanie, przy czym dla zbóż (pszenica, jęczmień, żyto, owies) zgodnie z rozporządzeniem przywołanym w §27 ten sam gatunek rośliny może być uprawiany na tej samej działce nie dłużej niż 3 lata.

§29. Po uprawie roślin strączkowych należy wprowadzać uprawy o dużym zapotrzebowaniu na azot.

§30. Część gruntów w gospodarstwie może być okresowo ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną. Okrywa musi być pielęgnowana, w przypadku traw przynajmniej raz do roku koszona.

§31. Trwale użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone lub wypasane, chyba że inne wymagania wynikają z realizowanych programów rolnośrodowiskowych.

§32. Użytków zielonych położonych w pobliżu zabudowań inwentarskich nie można traktować jako stałych wybiegów dla zwierząt.

§33. Wszystkie zabiegi uprawowe należy przeprowadzać tak, aby gleby utrzymywać w dobrej strukturze, a zwłaszcza nie dopuścić do ich zagęszczenia i zaskorupienia.

§34. W przypadku nachylenia stoku powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym.

§35. Należy ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód.

§36. Nie wolno lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

Rozdział IV

Magazynowanie nawozów naturalnych oraz pasz soczystych

§37. Wszystkie powstające w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce należy przechowywać w szczelnych zbiornikach lub na płytach.

§38. Obornik należy przechowywać na płycie lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu. Pojemność płyty gnojowej powinna umożliwić gromadzenie i przechowywanie obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany. Okres ten powinien wynosić przynajmniej 6 miesięcy.

§39. Należy eliminować przechowywanie obornika na polu, bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§40. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, co najmniej na 6-miesięczną produkcję tych nawozów.

§41. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2006 Nr 156 poz. 1118 ze zm.) i aktów wykonawczych (Załącznik nr 2).

§42. Wymaganą wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP podaje Załącznik nr 3.

§43. Należy zapewnić odprowadzanie wycieków ze stanowisk dla zwierząt oraz płyt gnojowych do zbiorników na gnojówkę i gnojowicę za pomocą odpowiedniej instalacji.

§44. Zabrania się odprowadzania do zbiornika na gnojowicę lub gnojówkę ścieków pochodzących z domowych instalacji sanitarnych.

§45. Zabrania się wprowadzania gnojówki i gnojowicy do szamb.

§46. Należy eliminować sporządzanie przym kizzonkowych bezpośrednio na gruncie niezabezpieczonym przed odciekami.

§47. Dopuszcza się składowanie kizzonek w odległości większej niż 20 m od wód powierzchniowych i stref ochronnych źródeł i ujęć wody, na utwardzonym nieprzepuszczalnym podłożu zabezpieczonym przed wyciekami do gruntu.

Rozdział V

Dokumentacja prowadzona w gospodarstwach

§48. Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są do:

- 1) posiadania bilansu azotu w gospodarstwie wykonanego w każdym roku obowiązywania Programu,
- 2) posiadania corocznych planów nawożenia dla poszczególnych pól w gospodarstwie,
- 3) prowadzenia rejestru wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów.
- 4) posiadania umowy na zbyt lub zakup/przyjęcie nadwyżki nawozów naturalnych.

§49. Bilans azotu oraz plan nawożenia należy opracować zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4 poz. 44).

§50. Dokumenty wymienione w §48 należy przechowywać przez cały okres obowiązywania Programu.

DZIAŁ V

IDENTYFIKACJA GOSPODARSTW STANOWIĄCYCH NAJWIĘKSZE POTENCJALNE ŹRÓDŁO EMISJI ZWIĄZKÓW AZOTU

§51. W okresie do 5 miesięcy od ogłoszenia rozporządzenia Dyrektora RZGW we Wrocławiu w sprawie wprowadzenia niniejszego Programu dla obszaru szczególnie narażonego Wójt, Burmistrz przy współpracy pracowników właściwych terytorialnie Ośrodków Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w §52 oraz sporządzi rejestr gospodarstw.

§52. Do rejestru gospodarstw zostaną wpisane gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy stanowiące największe potencjalne źródło emisji związków azotu, spełniające co najmniej jeden z poniżej wymienionych warunków:

- 1) podlegają Dyrektywie IPPC,
- 2) obsada zwierząt przekracza 1,5 DJP/ha użytków rolnych wg stanów średniorocznych (Załącznik nr 4),
- 3) istnieją inne przesłanki decydujące o uznaniu podmiotu za stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, w szczególności:
  - a) stwierdzono ewidentne naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków,
  - b) użytki rolne, budynki gospodarskie lub miejsca przechowywania nawozów lub pasz zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

§53. Kryteria, o których mowa w §52 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu w trakcie realizacji Programu.

§54. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm ujętych w rejestrze gospodarstw Wójt, Burmistrz opracowuje w formie indywidualnych kart identyfikacyjnych.

§55. Dane gospodarstw rolnych i hodowlanych ujęte w indywidualnych kartach identyfikacyjnych przetwarzają się w rejestrze prowadzonym w formie elektronicznej przez RZGW we Wrocławiu we współpracy z Wójtem, Burmistrzem.

§56. Karty identyfikacyjne zawierają dane osobowe osób fizycznych, które podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2002 r. Nr 101 poz. 926 ze zm.).

§57. Administratorem danych, o których mowa w §54 i §55, jest Wójt, Burmistrz, który zapewnia pełną kontrolę jakie dane osobowe zostają przekazane do przetwarzania oraz kiedy i przez kogo zostały pozyskane do zbioru.

§58. Dyrektor RZGW we Wrocławiu przekaze Wójtowi, Burmistrzowi wzór karty identyfikacyjnej oraz wzór rejestru gospodarstw w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia Programu.

§59. Niezwłocznie po zakończeniu identyfikacji i sporządzeniu rejestru gospodarstw Wójt, Burmistrz w formie pisemnej poinformuje gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC o wpisaniu ich do gminnego rejestru oraz przekaze rejestr gospodarstw w wersji elektronicznej Dyrektorowi RZGW we Wrocławiu.

§60. Każda zmiana rejestru gospodarstw dokonana przez Wójta, Burmistrza wymaga niezwłocznego poinformowania Dyrektora RZGW we Wrocławiu o zaistniałych zmianach.

§61. Dyrektor RZGW we Wrocławiu przekazuje niezwłocznie rejestr gospodarstw oraz informacje o jego zmianach właściwym terytorialnie: Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu, Okręgowym Stacjom Chemiczno-Rolniczym w Poznaniu i we Wrocławiu oraz Wojewódzkim Inspektorom Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu.

§62. Dane indywidualne gospodarstw wpisanych do rejestru będą dostępne dla właściwych terytorialnie Wójtów, Burmistrzów, służb doradztwa rolniczego, Dyrektora RZGW we Wrocławiu, Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu oraz organów odpowiedzialnych za monitoring skuteczności Programu w zakresie niezbędnym do jego prowadzenia.

§63. Gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC stanowiące istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu, wpisane do rejestru gospodarstw podlegają w czasie obowiązywania Programu monitoringowi stanu rolnictwa, który przeprowadzają właściwe terytorialnie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu.

§64. Monitoring stanu rolnictwa dotyczy zmian pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę do magazynowania nawozów naturalnych oraz istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarze obowiązywania Programu.

§65. Właściwe terytorialnie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu przeprowadzają monitoring stanu rolnictwa poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa, uzyskanych z ankietyzacji wykonanej w pierwszym i ostatnim roku obowiązywania Programu.

§66. Wszystkie gospodarstwa rolne i hodowlane oraz fermy podlegające Dyrektywie IPPC wpisane do rejestru gospodarstw właściwe terytorialnie organy administracji oraz podległe im jednostki zobowiązuje się do bezpłatnego udostępniania danych dla przeprowadzenia niezbędnej identyfikacji jak i prowadzenia monitoringu stanu rolnictwa.

§67. Dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru gromadzi się i przetwarza w sposób zapewniający ich ochronę i zabezpieczenie przed ich utratą oraz nieuprawnionym dostępem do nich.

§68. W celu analizy efektów Programu oraz zapewnienia danych do sprawozdawczości dane indywidualne gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm wpisanych do rejestru Wójt, Burmistrz i Dyrektor RZGW we Wrocławiu przecho-

wują przez 1 rok po okresie, w jakim gospodarstwo znajdowało się w granicach ustanowionego obszaru szczególnie narażonego.

DZIAŁ VI

EDUKACJA I DORADZTWO DLA ROLNIKÓW

§69. Wójt, Burmistrz gminy objętej Programem w terminie 2 miesiące od ogłoszenia Programu rozpowszechni w zwyczajowo przyjęty sposób informacje o objęciu gminy lub jej fragmentu zasięgiem obszaru szczególnie narażonego oraz zapozna lokalne społeczności z celem, zakresem i sposobem wprowadzania Programu na danym terenie.

§70. W terminie 2 miesiące od sporządzenia rejestru gospodarstw Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu oraz Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu przygotowują wytyczne do organizacji i realizacji systemu doradztwa dla gospodarstw rolnych i hodowlanych objętych Programem.

§71. Należy prowadzić obowiązkowe szkolenia dla rolników, których gospodarstwa zostały wpisane do rejestru.

§72. Zaleca się objęcie szkoleniami wszystkich rolników gospodarujących na obszarze szczególnie narażonym.

§73. Obowiązkowe szkolenia, o których mowa w §71 muszą odbywać się co roku, w terminach niekolidujących z prowadzonymi w gospodarstwach pracami.

§74. Obowiązek organizacji szkoleń, o których mowa w §71 i w §72 spoczywa na Wójcie, Burmistrzu, który w szczególności zapewnia miejsce dla ich przeprowadzenia, zaś merytoryczną obsługę zapewniają właściwe terytorialnie: Ośrodki Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu oraz Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze w Poznaniu i we Wrocławiu.

§75. Każdy rolnik, którego gospodarstwo zostało umieszczone w rejestrze ma obowiązek wzięcia udziału w takim szkoleniu co roku.

§76. Podczas szkoleń należy:

- 1) Szczegółowo objaśnić cel wprowadzania niniejszego Programu. Należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów wodnych i brak możliwości odstąpienia od jego realizacji.
- 2) Podnieść poziom świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych.
- 3) Omówić sposoby identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw.
- 4) Wypracować wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego.
- 5) Promować stosowanie dobrych praktyk rolniczych.
- 6) Prowadzić specjalistyczne doradztwo w zakresie:

- sporządzania bilansu azotu i planów nawożenia,
- gospodarowania nawozami.

§77. Specjalistyczne doradztwo w szczególności w zakresie sporządzania planów nawożenia i bilansów azotu właściwe terytorialnie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i we Wrocławiu w pierwszej kolejności zapewnia rolnikom, których gospodarstwa rolne i hodowlane zostały wpisane do rejestru.

DZIAŁ VII

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA

§78. Właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu prowadzi kontrole gospodarstw rolnych i hodowlanych:

- 1) umieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach,
  - c) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu;
- 2) nieumieszczonych w rejestrze w zakresie:
  - a) sprawdzania dokumentacji, do której prowadzenia zostały one zobowiązane (coroczny bilans azotu, coroczny plan nawożenia, rejestr wykonanych zabiegów agrotechnicznych oraz ilości i rodzajów zastosowanych nawozów, umów na zbyt nadwyżek nawozów naturalnych),
  - b) realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych, przestrzegania dawek, terminów i sposobu nawożenia (m.in. nie przekraczanie 170 kg N w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych z nawozów naturalnych) oraz realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW we Wrocławiu.

§79. Kontrole, o których mowa w §78 właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu uwzględni w przygotowywanych corocznie planach kontroli.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu:

- 1) zaleca się w każdym roku jego wdrażania objęcie kontrolą gospodarstw rolnych i hodowlanych na obszarze szczególnie narażonym w granicach województwa wielkopolskiego.

skiego w ilości odpowiadającej 5% ogólnej liczby gospodarstw wpisanych do rejestru,

- 2) na obszarze szczególnie narażonym w granicach województwa wielkopolskiego ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości 30,
- 3) na obszarze szczególnie narażonym w granicach województwa dolnośląskiego ustala się minimalną roczną liczbę kontroli gospodarstw rolnych i hodowlanych, o których mowa w §78 ust. 1 i ust. 2 w łącznej ilości 8.

§80. Właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania Programu przeprowadzają kontrole wszystkich instalacji, o których mowa w ust. 6 pkt 4-8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26.06.2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1055) w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów kontrolę należy powtórzyć zgodnie z obowiązującą procedurą Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

§81. Na podstawie ustaleń kontroli stwierdzających występowanie nieprawidłowości w kontrolowanych podmiotach właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu podejmuje działania, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 20.07.1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287).

§82. Dyrektor RZGW we Wrocławiu, z uwagi na obowiązujące go wymagania, może uszczegółowić zakres kontroli i formę opracowania ich wyników w celu jednolitego przygotowania sprawozdań dla Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej z tego zakresu.

DZIAŁ VIII

MONITORING SKUTECZNOŚCI PROGRAMU

§83. Dla oceny skuteczności Programu należy prowadzić monitoring efektów realizacji Programu:

- 1) obserwacje i ocenę zasobności gleb w azot i fosfor, jakości płytkich wód gruntowych w profilu glebowym oraz ocenę zachodzących zmian – wykonuje właściwa terytorialnie Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu i we Wrocławiu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,
- 2) monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych, obserwacje i ocenę ich stanu oraz zachodzących zmian - zgodnie z metodyką Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wykonuje właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu na podstawie wyników prowadzonych badań monitoringowych,

- 3) obserwacje i ocenę jakości wód podziemnych, pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia – wykonuje właściwa terytorialnie Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu na podstawie prowadzonych badań zgodnie z metodyką Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§84. Właściwa terytorialnie Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu i we Wrocławiu odpowiedzialna za prowadzenie monitoringu zasobności gleb w azot i fosfor oraz płytkich wód gruntowych w profilu glebowym przygotowuje projekt w tym zakresie w terminie 2 miesięcy od sporządzenia rejestru gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC.

§85. Liczba punktów sieci oraz zakres monitoringu zasobności gleb i płytkich wód gruntowych w profilu glebowym powinny uwzględniać zarówno potrzeby, jak również ich hierarchię, ustalone w oparciu o wykonaną identyfikację gospodarstw i podmiotów mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania Programu.

§86. Liczba i rozmieszczenie punktów monitoringowych wód powierzchniowych, podziemnych oraz zasobności gleb i płytkich wód gruntowych podlegają corocznej ocenie i weryfikacji pod kątem potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość.

§87. Ocenę i weryfikację punktów monitoringowych, o których mowa w:

- 1) §83 pkt. 1 - wykonuje właściwa terytorialnie Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu i we Wrocławiu przy współpracy z RZGW we Wrocławiu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.
- 2) §83 pkt. 2 - wykonuje właściwy terytorialnie Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu i we Wrocławiu przy współpracy z RZGW we Wrocławiu zgodnie z ustaleniami i na podstawie obowiązujących przepisów.

DZIAŁ IX

DZIAŁANIA WSPOMAGAJĄCE

§88. Skuteczna realizacja Programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym stronom. W związku z powyższym należy:

- 1) udzielać priorytetowej pomocy finansowej na warunkach preferencyjnych:
  - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją wymagań Programu,
  - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,
  - c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności Programu,
  - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,

- e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych i hodowlanych oraz ferm podlegających Dyrektywie IPPC stanowiących istotne potencjalne zagrożenie emisją związków azotu na obszarze obowiązywania Programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
- a) wszystkim stronom związanym z realizacją Programu w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do realizacji Programu oraz bezpłatnego ich udostępniania,
- b) rolnikom w zakresie:
- pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących poprawie warunków ochrony środowiska w gospodarstwie, w tym pomocy z działania "Modernizacja gospodarstw rolnych", w ramach PROW 2007-2013,
  - w realizacji działań dofinansowywanych z PROW 2007-2013, w ramach programów rolnośrodowiskowych ukierunkowanych na zmniejszenie intensywności produkcji rolniczej, ochronę wód przed zagrożeniami wynikającymi z produkcji rolniczej itp.,
  - zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
  - opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych;
- 3) traktować działania inwestycyjne z zakresu sanitacji wsi w granicach obszaru objętego Programem jako priorytetowe, od których pośrednio uzależniona jest wypadkowa ocena jakości wód.

DZIAŁ X

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY
PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

§89. Zakładane koszty realizacji poszczególnych zadań, rozłożone na lata obowiązywania Programu przedstawiają się następująco:

Harmonogram rzeczowo-finansowy (tys. zł)								
Lp	Opis zadania	Instytucje	Suma	Lata				
				2008	2009	2010	2011	2012
1	identyfikacja gospodarstw, sporządzenie i prowadzenie rejestru oraz działania informacyjne	Wójt/Burmistrz ODR	420	180	70	70	70	30
2	monitoring stanu rolnictwa	ODR	400	80	120		120	80
3	edukacja rolników	ODR i SChR	360	20	100	100	100	40
4	specjalistyczne doradztwo	ODR	2 350	200	600	600	600	350
5	monitoring skuteczności Programu	SChR i WIOŚ	445	57,5	110	110	110	57,5
		SChR	55	5	15	15	5	
		WIOŚ	390	52,5	95	95	52,5	
6	kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia	WIOŚ	420	60	100	100	100	60
7	inwestycje w zakresie budowy urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych	Rolnik	105.000	15.000	25.000	25.000	25.000	15.000
RAZEM			109.395	15.597,50	26.100	25.980	26.100	15.617,50

§90. Źródłem finansowania realizacji zadań określonych w Programie są środki własne podmiotów i jednostek, do których kieruje się określone obowiązki oraz środki celowe uzyskane na podstawie odrębnych przepisów.

DZIAŁ XI

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA
REALIZACJI PROGRAMU

§91. Organem sprawozdawczym z realizacji Programu mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarze regionu wodnego jest Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

§92. Dla celów kontrolnych i sprawozdawczych realizacji Programu należy prowadzić następującą dokumentację:

- 1) Wójt /Burmistrz:
  - a) rejestr przeprowadzonych działań informacyjnych,
  - b) wykaz zmian dokonanych w gminnym rejestrze gospodarstw – niezwłocznie po dokonanej zmianie,
  - c) wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie sanitacji wsi i budowy oczyszczalni ścieków na obszarze objętym Programem.
- 2) Starosta – rejestr złożonych zawiadomień i wydanych pozwoleń na budowę obiektów służących magazynowaniu płynnych i stałych odchodów zwierzęcych i pasz soczystych.

- 3) Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu oraz Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu:
  - a) rejestr prowadzonych szkoleń – zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników; załącznik stanowią listy obecności i programy szkoleń,
  - b) rejestr zrealizowanych działań doradczych dla rolników.
- 4) Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu:
  - a) rejestr przeprowadzanych badań monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań ich wyniki i analizę oraz ocenę stanu wód i zachodzących zmian,
  - b) rejestr przeprowadzonych kontroli – zawierający daty kontroli, nazwiska kontrolowanych, wyniki kontroli, działania pokontrolne.
- 5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza we Wrocławiu oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu – rejestr przeprowadzonych badań monitoringowych, zawierający właściwy metodologicznie opis realizowanych badań, ich wyniki i analizę oraz opis (ocenę) zachodzących zmian.

§93. Wymienione w §92 informacje, wraz ze sprawozdaniem z realizacji poszczególnych zadań, wskazane jednostki przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu do końca lutego za każdy ubiegły rok kalendarzowy Programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu jego obowiązywania.

DZIAŁ XII

PODMIOTY, DO KTÓRYCH SKIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE

§94. Obowiązki określone w Programie skierowane są w szczególności do działających na obszarze szczególnie narażonym: prowadzących działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym, Wójtów i Burmistrzów gmin: Bojanowo, Dobrzyca, Jutrosin, Kobylin, Koźmin Wielkopolski, Krotoszyn, Krobia, Miejska Górka, Pakosław, Pępowo, Pogorzela, Poniec, Rawicz, Rozdrażew, Zduny i Żmigród, Starostów: Gostyńskiego, Krotoszyńskiego, Pleszewskiego, Trzebnickiego, Rawickiego, Wojewody Dolnośląskiego i Wojewody Wielkopolskiego, Marszałka Województwa Dolnośląskiego i Marszałka Wo-

jewództwa Wielkopolskiego, Dolnośląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu i Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu i Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej we Wrocławiu, Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Poznaniu, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu, Dolnośląskiej Izby Rolniczej i Wielkopolskiej Izby Rolniczej oraz innych organizacji rolniczych.

- 1) Prowadzący działalność rolniczą na obszarze szczególnie narażonym zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IV oraz w §66, §75.
- 2) Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu oraz Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu zobowiązane są realizować zadania określone w Dziale VI oraz w §51, §63, §65, §66, §88 ust. 2, §92 ust. 3, §93.
- 3) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu i Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza we Wrocławiu zobowiązane są realizować zadania określone w §66, §74, §83 ust. 1, §84, §85, §86, §87 ust. 1, §92 ust. 5, §93.
- 4) Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale VII oraz w §66, §83 ust. 2, §86, §87 ust. 2, §92 ust. 4, §93.
- 5) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Poznaniu i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu zobowiązani są realizować zadania określone w §83 ust. 3, §92 ust. 5, §93.
- 6) Wójtowie i Burmistrzowie gmin zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz w §51, §54, §55, §57, §59, §60, §66, §68, §69, §74, §92 ust. 1, §93.
- 7) Starostowie powiatów zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz w §66, §92 ust. 2, §93.
- 8) Wojewoda Dolnośląski i Wojewoda Wielkopolski zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz §90.
- 9) Marszałek Województwa Dolnośląskiego i Marszałek Województwa Wielkopolskiego zobowiązani są realizować zadania określone w Dziale IX oraz §90.
- 10) Wielkopolska Izba Rolnicza, Dolnośląska Izba Rolnicza oraz inne organizacje rolnicze zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 2.
- 11) Właściwe terytorialnie Gminne, Powiatowe i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zobowiązane są realizować zadania określone w §88 ust. 1 i ust. 3.

SPOSÓB OBLICZANIA ROCZNEJ ZAWARTOŚCI AZOTU W NAWOZACH NATURALNYCH WYPRODUKOWANYCH W GOSPODARSTWIE ROLNYM (wg Dz. U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytka ściółka					Bezściółkowo			
	Obornik			Obornik		Gnojówka			Gnojowica			
	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Liczba zwierząt według stanu średnio-rocznego	Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	
warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniaki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				

źrebaki powyżej 1 roku życia	8,0	4,2	5,0	1,8	1,4	1,3		
źrebaki od 1/2 do 1 roku życia	3,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9		
źrebięta do 1/2 roku życia	1,8	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5		
Owce								
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,7	6,7	0,9	3,1	0,28	3,0		
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	2,0	6,9	0,8	3,2	0,3	3,1		
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,6	4,3	0,4	1,9	0,09	2,0		
jarlaki tryczki	0,8	4,5	0,6	2,1	0,12	2,2		
jarlaki maciory	0,9	4,8	0,8	2,2	0,28	2,3		
Drób (pomiot kurzy)								
kurcy			0,045	14,5				
kaczki			0,084	5,1				
brojlery			0,026	26,7				
gęsi			0,036	24,5				
indyki			0,037	25,4				
gotębie			0,03	23,0				
Inne								
lisy i jenoty			0,15	1,5				
norki i tchórze			0,6	1,8				
króliki			0,5	5,4				
szynszyle							0,011	0,53
daniele			2,1	10,1				
kozy			1,8	9,4				
strusie afrykańskie			1,5	16				
strusie Emu i Nandu			1,0	16				
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0				

Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)	
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)	
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)	

Objaśnienia do tabeli:

- 1) wypełnia się tylko białe pola;
- 2) podane w tabeli ilości produkowanego obornika, gnojówki i gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt oraz zawartości azotu w oborniku, gnojówce i gnojowicy są uśrednione;
- 3) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt oblicza się przy zastosowaniu następującego wzoru:
liczba zwierząt według stanu średniorocznego x produkcja obornika lub gnojówki lub gnojowicy x zawartość azotu;
- 4) gleby nie uprawiane nie są wliczane do areálu gospodarstwa, na którym można wykorzystać nawozy;
- 5) zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym oblicza się przez dodanie wartości uzyskanych dla poszczególnych rodzajów zwierząt, a następnie przez podzielenie uzyskanej w ten sposób wartości przez powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie rolnym wyrażoną w ha.

Załącznik nr 2

WYMAGANE ODLEGŁOŚCI DLA OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ (wg Dz. U. z 1997 r. Nr 132 poz. 877)

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m) odległość mierzona od osi pokryw i wylotów wentylacyjnych	Wyszczególnienie	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	Od budynków przetwórstwa rolno-spożywczego i magazynów środków spożywczych	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	Od granicy działki sąsiedniej	4
Od studni	5	Od studni	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	Od budynków magazynowych pasz i ziarna	10
Od silosów na zboże i pasze	5	Od silosów na zboże i pasze	5
Od silosów na kiszonki	5	Od silosów na kiszonki	10

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż 1,8 m nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej 1,8 m.

Dla otwartych zbiorników o pojemności większej niż 200 m³ minimalne odległości od innych obiektów określa się w indywidualnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Załącznik nr 3

WYMAGANA WIELKOŚĆ URZĄDZEŃ DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 DJP (wg Dz. U. z 2005 r. Nr 17 poz. 142)

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy
System ściółkowy	Bydło, trzoda chlewna
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	Konie
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika
	1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki
Bezściółkowy	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Załącznik nr 4

WSPÓŁCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA DJP (wg Dz. U. z 2005 Nr 92 poz. 769)

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Ogiery	1,2	Knury	0,4
Klacze, wałachy	1,2	Maciory	0,35
Małe konie: hucuty, koniki polskie, kuce	0,6	Warchlaki 2-4-miesięczne	0,07
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Prosięta do 2 miesięcy	0,02
Żrebaki powyżej 1 roku	0,8	Tuczniaki	0,14
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Buhaje	1,4	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Krowy	1	Jarłaki tryczki	0,08
Jałówki cielne	1	Jarłaki maciory	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Kury, kaczki	0,004

Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Gęsi	0,008
Cięta do 1/2 roku	0,15	Indyki	0,024
Kozy	0,15	Strusie	0,2
Jelenie	0,29	Perlice	0,003
Daniele	0,12	Przepiórki	0,0003
Lisy, jenoty	0,025	Gołębie	0,002
Norki, tchórze	0,0025	Perlice	0,003
Nutrie	0,007	Psy	0,05
Szynszyle	0,001	Króliki	0,007
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

1301

UCHWAŁA Nr XII/144/2007 RADY GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI

z dnia 28 grudnia 2007 r.

w sprawie: uchwalenia budżetu Gminy Ostrów Wielkopolski na 2008 rok.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4 i pkt 10 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 165, 166, 173, 182, 184, 188 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.) – uchwała się, co następuje:

§1. 1. Ustala się dochody budżetu na rok 2008 w wysokości 34.684.072 zł, z tego:

- dochody bieżące w kwocie 34.486.372 zł
- dochody majątkowe w kwocie 197.700 zł.

2. Dochody budżetu określa załącznik Nr 1 do uchwały.

3. Dochody, o których mowa w ust. 1 obejmują dotacje celowe na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami w wysokości 6.087.772 zł, zgodnie z załącznikiem Nr 1.

§2. 1. Ustala się wydatki budżetu na rok 2008 w wysokości 35.064.772 zł, zgodnie z załącznikiem Nr 2.

2. Wydatki, o których mowa w ust. 1 obejmują:

1) wydatki bieżące w wysokości 30.008.772 zł, w tym na:

- a) wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń 16.139.178 zł,
- b) dotacje 744.256 zł,
- c) wydatki na obsługę długu 73.800 zł,

2) wydatki majątkowe w roku 2008 w wysokości 5.056.000 zł, zgodnie z załącznikiem Nr 3.

3. Wydatki związane z wieloletnimi programami inwestycyjnymi z wyodrębnieniem wydatków na finansowanie poszczególnych programów w latach 2008-2010 i wydatki na zadania wynikające z kontraktów wojewódzkich, zgodnie z załącznikiem Nr 4.

4. Kwota wydatków określona w ust. 1 obejmuje:

- 1) wydatki związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami w wysokości 6.087.772 zł, zgodnie z załącznikiem Nr 2.
- 2) wydatki związane z realizacją zadań wspólnych zrealizowanych na podstawie umów lub porozumień zawartych z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w wysokości 84.128 zł zgodnie z załącznikiem Nr 2.
- 3) wydatki jednostek pomocniczych w wysokości 151.205 zł, zgodnie z załącznikiem Nr 5.

§3. Ustala się:

- 1) dochody z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w kwocie 196.000 zł
- 2) wydatki na realizację zadań określonych w programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w wysokości 190.000 zł. oraz wydatki na realizację zadań określonych w gminnym programie przeciwdziałania narkomanii w wysokości 6.000 zł.

§4. 1. Deficyt budżetu w kwocie 380.700 zł zostanie sfinansowany przychodami z tytułu pożyczek i kredytów.

2. Przychody i rozchody budżetu określa załącznik Nr 6.

§5. Tworzy się rezerwy:

- 1) ogólną w wysokości 30.000 zł;
- 2) celowe w wysokości 520.000 zł, z tego:
- a) na realizację zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego 20.000 zł,
- b) na inwestycje 500.000 zł.

§6. Określa się kwotę dotacji dla instytucji kultury w wysokości 710.000 zgodnie z załącznikiem Nr 7.

§7. Ustala się plan przychodów i wydatków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości:

- 1) przychody 25.000 zł;
- 2) wydatki 25.000 zł zgodnie z załącznikiem Nr 8.

§8. Upoważnia się Wójta Gminy:

- 1) do zaciągnięcia zobowiązań:
- a) na finansowanie wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne do wysokości określonej w Załączniku nr 4,

b) z tytułu umów, których realizacja w roku następnym jest niezbędna dla zapewnienia ciągłości działania gminy i termin zapłaty upływa w roku następnym;

2) do dokonywania przeniesień wydatków między rozdziałami i paragrafami w ramach działu (w tym wynagrodzeń i pochodnych) z wyjątkiem wydatków majątkowych i dotacji,

3) do zmian wielkości nakładów inwestycyjnych między zaplanowanymi zadaniami w ramach rozdziału.

§9. Ustala się limit zobowiązań z tytułu zaciągniętych pożyczek w kwocie 1.850.000 z tego:

- 1) finansowanie planowanego deficytu budżetu – 380.700,
- 2) spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań z tytułu zaciągniętych pożyczek – 1.469.300;

§10. Ustala się kwotę 150.000, do której Wójt Gminy może samodzielnie zaciągać zobowiązania.

§11. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§12. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2008 r. i podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy
(-) *Stefan Matuszak*

Załącznik nr 1
do Uchwały N r XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

DOCHODY GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI NA ROK 2008

Dz.	Rozdz.	§	Treść	Własne	Zlecone	Porozumienia	Ogółem
010			Rolnictwo i łowiectwo	50.000	0	0	50.000
	01010		Infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi	50.000	0	0	50.000
		6290	Środki na dofinansowanie własnych inwestycji gmin (związków gmin), powiatów (związków powiatów), samorządów województw, pozyskane z innych źródeł	50.000	0	0	50.000
020			Leśnictwo	2.800	0	0	2.800
	02001		Gospodarka leśna	2.800	0	0	2.800
		0750	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	2.800	0	0	2.800
600			Transport i łączność	9.800	0	0	9.800
	60016		Drogi publiczne gminne	9.800	0	0	9.800
		0490	Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	9.800	0	0	9.800
700			Gospodarka mieszkaniowa	243.836	0	0	243.836
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	243.836	0	0	243.836
		0470	Wpływy z opłat za zarząd, użytkowanie i użytkowanie wieczyste nieruchomości	8.900	0	0	8.900
		0750	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	79.786	0	0	79.786

		0760	Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności	3.100	0	0	3.100
		0770	Wpłaty z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	144.600	0	0	144.600
		0920	Pozostałe odsetki	7.450	0	0	7.450
750			Administracja publiczna	1.850	117.200	0	119.050
	75011		Urzędy wojewódzkie	1.850	117.200	0	119.050
		2010	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami	0	117.200	0	117.200
		2360	Dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	1.850	0	0	1.850
751			Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0	2.872	0	2.872
	75101		Urzędu naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	0	2.872	0	2.872
		2010	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami	0	2.872	0	2.872
756			Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	11.877.413	0	0	11.877.413
	75601		Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	11.900	0	0	11.900
		0350	Podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	11.800	0	0	11.800
		0910	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	100	0	0	100
	75615		Wpływy z podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatków opłat lokalnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	2.933.156	0	0	2.933.156
		0310	Podatek od nieruchomości	2.585.000	0	0	2.585.000
		0320	Podatek rolny	114.000	0	0	114.000
		0330	Podatek leśny	71.432	0	0	71.432
		0340	Podatek od środków transportowych	149.124	0	0	149.124
		0500	Podatek od czynności cywilnoprawnych	13.600	0	0	13.600
	75616		Wpływy z podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od spadków i darowizn, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz podatków i opłat lokalnych od osób fizycznych	2.611.900	0	0	2.611.900
		0310	Podatek od nieruchomości	1.396.300	0	0	1.396.300
		0320	Podatek rolny	787.400	0	0	787.400
		0330	Podatek leśny	3.300	0	0	3.300
		0340	Podatek od środków transportowych	261.700	0	0	261.700
		0360	Podatek od spadków i darowizn	12.300	0	0	12.300
		0430	Wpływy z opłaty targowej	600	0	0	600
		0500	Podatek od czynności cywilnoprawnych	141.000	0	0	141.000
		0690	Wpływy z różnych opłat	8.500	0	0	8.500
		0910	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków opłat	800	0	0	800
	75618		Wpływy z innych opłat stanowiących dochody jednostek samorządu terytorialnego na podstawie ustaw	251.900	0	0	251.900
		0410	Wpływy z opłaty skarbowej	32.400	0	0	32.400
		0460	Wpływy z opłaty eksploatacyjnej	9.200	0	0	9.200
		0480	Wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu	196.000	0	0	196.000
		0490	Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	14.300	0	0	14.300
	75621		Udziały gmin w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	6.052.657	0	0	6.052.657
		0010	Podatek dochodowy od osób fizycznych	5.717.657	0	0	5.717.657
		0020	Podatek dochodowy od osób prawnych	335.000	0	0	335.000
	75624		Dywidendy	500	0	0	500
		0740	Wpływy z dywidend	500	0	0	500

	75647		Pobór podatków, opłat i niepodatkowych należności budżetowych	15.400	0	0	15400
		0910	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	15.400	0	0	15400
758			Różne rozliczenia	15.582.775	0	0	15.582.775
	75801		Część oświatowa subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	11.139.778	0	0	11.139.778
		2920	Subwencje ogólne z budżetu państwa	11.139.778	0	0	11.139.778
	75807		Część wyrównawcza subwencji ogólnej dla gmin	4.391.697	0	0	4.391.697
		2920	Subwencje ogólne z budżetu państwa	4.391.697	0	0	4.391.697
	75814		Różne rozliczenia finansowe	51.300	0	0	51.300
		0920	Pozostałe odsetki	51.300	0	0	51.300
801			Oświata i wychowanie	394.326	0	0	394.326
	80104		Przedszkola	346.360	0	0	346.360
		0830	Wpływy z usług	346.360	0	0	346.360
	80195		Pozostała działalność	47.966	0	0	47.966
		2030	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin (związków gmin)	47.966	0	0	47.966
852			Pomoc społeczna	423.300	5.967.700	0	6.391.000
	85212		Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	0	5.759.900	0	5.759.900
		2010	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami	0	5.759.900	0	5.759.900
	85213		Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz niektóre świadczenia rodzinne	0	24.400	0	24.400
		2010	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami	0	24.400	0	24.400
	85214		Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	183.900	183.400	0	367.300
		2010	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami	0	183.400	0	183.400
		2030	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin (związków gmin)	183.900	0	0	183.900
	85219		Ośrodki pomocy społecznej	174.800	0	0	174.800
		2030	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin (związków gmin)	174.800	0	0	174.800
	85228		Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	3.500	0	0	3.500
		0830	Wpływy z usług	3.500	0	0	3.500
	85295		Pozostała działalność	61.100	0	0	61.100
		2030	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin (związków gmin)	61.100	0	0	61.100
900			Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10.200	0	0	10.200
	90020		Wpływy i wydatki związane z gromadzeniem środków z opłat produktowych	10.200	0	0	10.200
		0400	Wpływy z opłaty produktowej	10.200	0	0	10.200
			Razem	28.596.300	6.087.772	0	34.684.072

Załącznik nr 2
do Uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

WYDATKI GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI NA ROK 2008

Dz.	Rozdz.	§	Treść	Własne	Zlecone	Porozu- mienia	Ogółem
010			Rolnictwo i łowiectwo	2.291.128	0	0	2.291.128
	01008		Melioracje wodne	10.000	0	0	10.000
		4300	Zakup usług pozostałych	10.000	0	0	10.000
	01010		Infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi	2.253.000	0	0	2.253.000
		4300	Zakup usług pozostałych	200.000	0	0	200.000
		6010	Wydatki na zakup i objęcie akcji, wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego oraz na fundusz statutowy banków państwowych i innych instytucji finansowych	350.000	0	0	350.000
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	1.600.000	0	0	1.600.000
		6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych	3.000	0	0	3.000
		6800	Rezerwy na inwestycje i zakupy inwestycyjne	100.000	0	0	100.000
	01030		Izby rolnicze	18.128	0	0	18.128
		2850	Wpłaty gmin na rzecz izb rolniczych w wysokości 2% uzyskanych wpływów z podatku rolnego	18.128	0	0	18.128
	01095		Pozostała działalność	10.000	0	0	10.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	4.000	0	0	4.000
		4300	Zakup usług pozostałych	6.000	0	0	6.000
600			Transport i łączność	2.380.135	0	40.000	2.420.135
	60016		Drogi publiczne gminne	2.380.135	0	40.000	2.420.135
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	4.000	0	0	4.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	43.000	0	0	43.000
		4270	Zakup usług remontowych	165.000	0	0	165.000
		4300	Zakup usług pozostałych	411.335	0	0	411.335
		4430	Różne opłaty i składki	1.800	0	0	1.800
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	1.505.000	0	0	1.505.000
		6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych	50.000	0	0	50.000
		6610	Dotacje celowe przekazane gminie na inwestycje i zakupy inwestycyjne realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	0	0	40.000	40.000
		6800	Rezerwy na inwestycje i zakupy inwestycyjne	200.000	0	0	200.000
700			Gospodarka mieszkaniowa	67.000	0	0	67.000
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	67.000	0	0	67.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	7.200	0	0	7.200
		4260	Zakup energii	2.300	0	0	2.300
		4270	Zakup usług remontowych	31.300	0	0	31.300
		4300	Zakup usług pozostałych	25.400	0	0	25.400
		4430	Różne opłaty i składki	800	0	0	800
710			Działalność usługowa	80.000	0	0	80.000
	71004		Plany zagospodarowania przestrzennego	60.000	0	0	60.000
		4300	Zakup usług pozostałych	60.000	0	0	60.000
	71014		Opracowania geodezyjne i kartograficzne	20.000	0	0	20.000
		4300	Zakup usług pozostałych	20.000	0	0	20.000
750			Administracja publiczna	3.278.192	117.200	0	3.395.392
	75011		Urzędy wojewódzkie	0	117.200	0	117.200
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	0	92.600	0	92.600
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	0	5.130	0	5.130
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	0	17.075	0	17.075
		4120	Składki na Fundusz Pracy	0	2.395	0	2.395
	75022		Rady gmin (miast i miast na prawach powiatu)	176.400	0	0	176.400
		3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	153.600	0	0	153.600

		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	6.456	0	0	6.456
		4300	Zakup usług pozostałych	9.500	0	0	9.500
		4410	Podróże służbowe krajowe	2.500	0	0	2.500
		4430	Różne opłaty i składki	4.344	0	0	4.344
	75023		Urzędy gmin (miast i miast na prawach powiatu)	2.996.152	0	0	2.996.152
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	4.000	0	0	4.000
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	1.928.126	0	0	1.928.126
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	137.953	0	0	137.953
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	339.490	0	0	339.490
		4120	Składki na Fundusz Pracy	47.820	0	0	47.820
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	14.500	0	0	14.500
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	98.600	0	0	98.600
		4260	Zakup energii	27.500	0	0	27.500
		4270	Zakup usług remontowych	19.600	0	0	19.600
		4280	Zakup usług zdrowotnych	5.600	0	0	5.600
		4300	Zakup usług pozostałych	69.300	0	0	69.300
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	3.600	0	0	3.600
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej	14.600	0	0	14.600
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	18.200	0	0	18.200
		4410	Podróże służbowe krajowe	35.300	0	0	35.300
		4420	Podróże służbowe zagraniczne	2.600	0	0	2.600
		4430	Różne opłaty i składki	16.400	0	0	16.400
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	49.263	0	0	49.263
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	8.900	0	0	8.900
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	9.600	0	0	9.600
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	45.200	0	0	45.200
		6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych	100.000	0	0	100.000
	75095		Pozostała działalność	105.640	0	0	105.640
		3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	73.440	0	0	73.440
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	25.000	0	0	25.000
		4300	Zakup usług pozostałych	7.200	0	0	7.200
751			Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0	2.872	0	2.872
	75101		Urzędu naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	0	2.872	0	2.872
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	0	2.872	0	2.872
754			Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	252.800	0	0	252.800
	75404		Komendy wojewódzkie Policji	5.000	0	0	5.000
		3000	Wpłaty jednostek na fundusz celowy	5.000	0	0	5.000
	75412		Ochotnicze straże pożarne	209.800	0	0	209.800
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	1.700	0	0	1.700
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	39.820	0	0	39.820
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	52.360	0	0	52.360
		4260	Zakup energii	43.600	0	0	43.600
		4270	Zakup usług remontowych	9.600	0	0	9.600
		4300	Zakup usług pozostałych	37.520	0	0	37.520
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej	600	0	0	600
		4430	Różne opłaty i składki	24.600	0	0	24.600
	75414		Obrona cywilna	18.000	0	0	18.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	7.000	0	0	7.000
		4260	Zakup energii	4.500	0	0	4.500
		4300	Zakup usług pozostałych	6.500	0	0	6.500
	75421		Zarządzanie kryzysowe	20.000	0	0	20.000
		4810	Rezerwy	20.000	0	0	20.000

756			Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	76.700	0	0	76.700
	75647		Pobór podatków, opłat i niepodatkowych należności budżetowych	76.700	0	0	76.700
		4100	Wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne	58.200	0	0	58.200
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	5.600	0	0	5.600
		4300	Zakup usług pozostałych	12.600	0	0	12.600
		4430	Różne opłaty i składki	300	0	0	300
757			Obsługa długu publicznego	73.800	0	0	73.800
	75702		Obsługa papierów wartościowych, kredytów i pożyczek jednostek samorządu terytorialnego	73.800	0	0	73.800
		8070	Odsetki i dyskonto od krajowych skarbowych papierów wartościowych oraz od krajowych pożyczek i kredytów	73.800	0	0	73.800
758			Różne rozliczenia	30.000	0	0	30.000
	75818		Rezerwy ogólne i celowe	30.000	0	0	30.000
		4810	Rezerwy	30.000	0	0	30.000
801			Oświata i wychowanie	16.709.171	0	0	16.709.171
	80101		Szkoły podstawowe	9.208.290	0	0	9.208.290
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	457.100	0	0	457.100
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	6.023.968	0	0	6.023.968
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	465.641	0	0	465.641
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	1.154.700	0	0	1.154.700
		4120	Składki na Fundusz Pracy	164.528	0	0	164.528
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	185.400	0	0	185.400
		4240	Zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek	30.000	0	0	30.000
		4260	Zakup energii	135.000	0	0	135.000
		4270	Zakup usług remontowych	135.000	0	0	135.000
		4280	Zakup usług zdrowotnych	6.500	0	0	6.500
		4300	Zakup usług pozostałych	83.000	0	0	83.000
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	12.000	0	0	12.000
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej	800	0	0	800
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	25.400	0	0	25.400
		4410	Podróże służbowe krajowe	2.300	0	0	2.300
		4430	Różne opłaty i składki	11.500	0	0	11.500
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	297.353	0	0	297.353
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	1.500	0	0	1.500
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	8.200	0	0	8.200
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	8.400	0	0	8.400
	80103		Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	309.265	0	0	309.265
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	21.320	0	0	21.320
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	216.233	0	0	216.233
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	15.258	0	0	15.258
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	38.616	0	0	38.616
		4120	Składki na Fundusz Pracy	5.504	0	0	5.504
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	12.334	0	0	12.334
	80104		Przedszkola	2.846.768	0	0	2.846.768
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	106.365	0	0	106.365
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	1.659.180	0	0	1.659.180
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	129.837	0	0	129.837
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	315.150	0	0	315.150
		4120	Składki na Fundusz Pracy	45.167	0	0	45.167
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	94.600	0	0	94.600

		4220	Zakup środków żywności	241.780	0	0	241.780
		4240	Zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek	18.900	0	0	18.900
		4260	Zakup energii	52.600	0	0	52.600
		4270	Zakup usług remontowych	48.600	0	0	48.600
		4280	Zakup usług zdrowotnych	5.400	0	0	5.400
		4300	Zakup usług pozostałych	20.500	0	0	20.500
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	500	0	0	500
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej	600	0	0	600
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	9.800	0	0	9.800
		4410	Podróże służbowe krajowe	600	0	0	600
		4430	Różne opłaty i składki	1.200	0	0	1.200
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	92.089	0	0	92.089
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	2.300	0	0	2.300
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	1.600	0	0	1.600
	80110		Gimnazja	3.778.084	0	0	3.778.084
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	159.186	0	0	159.186
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	1.928.175	0	0	1.928.175
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	150.797	0	0	150.797
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	354.594	0	0	354.594
		4120	Składki na Fundusz Pracy	53.632	0	0	53.632
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	75.000	0	0	75.000
		4240	Zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek	8.000	0	0	8.000
		4260	Zakup energii	40.000	0	0	40.000
		4270	Zakup usług remontowych	56.500	0	0	56.500
		4280	Zakup usług zdrowotnych	1.200	0	0	1.200
		4300	Zakup usług pozostałych	18.700	0	0	18.700
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	4.000	0	0	4.000
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	10.000	0	0	10.000
		4410	Podróże służbowe krajowe	1.200	0	0	1.200
		4430	Różne opłaty i składki	3.500	0	0	3.500
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	104.100	0	0	104.100
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	2.500	0	0	2.500
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	5.000	0	0	5.000
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	2.000	0	0	2.000
		6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	800.000	0	0	800.000
	80113		Dowożenie uczniów do szkół	356.400	0	0	356.400
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	3.200	0	0	3.200
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	21.000	0	0	21.000
		4300	Zakup usług pozostałych	332.200	0	0	332.200
	80145		Komisje egzaminacyjne	5.000	0	0	5.000
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	5.000	0	0	5.000
	80146		Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli	59.646	0	0	59.646
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	9.635	0	0	9.635
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	1.660	0	0	1.660
		4120	Składki na Fundusz Pracy	235	0	0	235
		4300	Zakup usług pozostałych	3.000	0	0	3.000
		4410	Podróże służbowe krajowe	2.000	0	0	2.000
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	43.116	0	0	43.116
	80195		Pozostała działalność	145.718	0	0	145.718
		3240	Stypendia dla uczniów	11.000	0	0	11.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	6.000	0	0	6.000
		4300	Zakup usług pozostałych	53.966	0	0	53.966

		4400	Opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe	2.500	0	0	2.500
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	72.252	0	0	72.252
851			Ochrona zdrowia	196.000	0	0	1.96.000
	85153		Zwalczanie narkomanii	6.000	0	0	6.000
		4300	Zakup usług pozostałych	6.000	0	0	6.000
	85154		Przeciwdziałanie alkoholizmowi	190.000	0	0	190.000
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	2.412	0	0	2.412
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	32.640	0	0	32.640
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	30.000	0	0	30.000
		4300	Zakup usług pozostałych	123.448	0	0	123.448
		4410	Podróże służbowe krajowe	1.500	0	0	1.500
852			Pomoc społeczna	1.247.001	5.967.700	0	7.214.701
	85202		Domy pomocy społecznej	98.000	0	0	98.000
		4330	Zakup usług przez jednostki samorządu terytorialnego od innych jednostek samorządu terytorialnego	98.000	0	0	98.000
	85212		Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	0	5.759.900	0	5.759.900
		3110	Świadczenia społeczne	0	5.530.136	0	5.530.136
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	0	97.600	0	97.600
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	0	8.384	0	8.384
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	0	80.260	0	80.260
		4120	Składki na Fundusz Pracy	0	2.596	0	2.596
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	0	6.200	0	6.200
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	0	11.024	0	11.024
		4260	Zakup energii	0	2.500	0	2.500
		4270	Zakup usług remontowych	0	500	0	500
		4300	Zakup usług pozostałych	0	2.500	0	2.500
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	0	600	0	600
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	0	3200	0	3.200
		4400	Opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe	0	10.000	0	10.000
		4410	Podróże służbowe krajowe	0	700	0	700
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	0	1.900	0	1.900
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	0	1.800	0	1.800
	85213		Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz niektóre świadczenia rodzinne	0	24.400	0	24.400
		4130	Składki na ubezpieczenie zdrowotne	0	24.400	0	24.400
	85214		Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	423.900	183.400	0	607.300
		3110	Świadczenia społeczne	423.900	183.400	0	607.300
	85215		Dodatki mieszkaniowe	60.000	0	0	60.000
		3110	Świadczenia społeczne	60.000	0	0	60.000
	85219		Ośrodki pomocy społecznej	456.001	0	0	456.001
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	4.200	0	0	4.200
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	313.836	0	0	313.836
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	22.011	0	0	22.011
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	57.691	0	0	57.691
		4120	Składki na Fundusz Pracy	8.229	0	0	8.229
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	8.976	0	0	8.976
		4260	Zakup energii	3.000	0	0	3.000
		4270	Zakup usług remontowych	500	0	0	500
		4280	Zakup usług zdrowotnych	200	0	0	200
		4300	Zakup usług pozostałych	4.500	0	0	4.500
		4350	Zakup usług dostępu do sieci internet	900	0	0	900

		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	4.600	0	0	4.600
		4400	Opłaty za administrowanie i czysze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe	8.600	0	0	8.600
		4410	Podróże służbowe krajowe	1.300	0	0	1.300
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	12.158	0	0	12.158
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	2.000	0	0	2.000
		4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych	1.100	0	0	1.100
		4750	Zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji	2.200	0	0	2.200
	85228		Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	28.000	0	0	28.000
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	3.500	0	0	3.500
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	22.900	0	0	22.900
		4410	Podróże służbowe krajowe	1.600	0	0	1.600
	85295		Pozostała działalność	181.100	0	0	181.100
		3110	Świadczenia społeczne	181.100	0	0	181.100
900			Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	832.200	0	44.128	876.328
	90003		Oczyszczanie miast i wsi	51.000	0	0	51.000
		4300	Zakup usług pozostałych	51.000	0	0	51.000
	90004		Utrzymanie zieleni w miastach i gminach	1.000	0	0	1.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	1.000	0	0	1.000
	90013		Schroniska dla zwierząt	0	0	44.128	44.128
		2310	Dotacje celowe przekazane gminie na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	0	0	16.128	16.128
		6610	Dotacje celowe przekazane gminie na inwestycje i zakupy inwestycyjne realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	0	0	28.000	28.000
	90015		Oświetlenie ulic, placów i dróg	570.000	0	0	570.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	10.000	0	0	10.000
		4260	Zakup energii	284.200	0	0	284.200
		4300	Zakup usług pozostałych	195.800	0	0	195.800
		6010	Wydatki na zakup i objęcie akcji, wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego oraz na fundusz statutowy banków państwowych i innych instytucji finansowych	80.000	0	0	80.000
	90020		Wpływy i wydatki związane z gromadzeniem środków z opłat produktowych	10.200	0	0	10.200
		4300	Zakup usług pozostałych	10.200	0	0	10.200
	90095		Pozostała działalność	200.000	0	0	200.000
		4300	Zakup usług pozostałych	200.000	0	0	200.000
921			Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1.209.145	0	0	1.209.145
	92109		Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	739.145	0	0	739.145
		2480	Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury	240.000	0	0	240.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	117.645	0	0	117.645
		4260	Zakup energii	19.600	0	0	19.600
		4270	Zakup usług remontowych	76.800	0	0	76.800
		4300	Zakup usług pozostałych	81.200	0	0	81.200
		4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej	1.200	0	0	1.200
		4430	Różne opłaty i składki	2.700	0	0	2.700
		6800	Rezerwy na inwestycje i zakupy inwestycyjne	200.000	0	0	200.000
	92116		Biblioteki	470.000	0	0	470.000
		2480	Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury	470.000	0	0	470.000
926			Kultura fizyczna i sport	169.600	0	0	169.600
	92695		Pozostała działalność	169.600	0	0	169.600
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	6.000	0	0	6.000
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	84.100	0	0	84.100
		4260	Zakup energii	1.200	0	0	1.200

	4300	Zakup usług pozostałych	58.500	0	0	58.500
	4430	Różne opłaty i składki	19.800	0	0	19.800
		Razem	28.892.872	6.087.772	84.128	35.064.772

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

WYSOKOŚĆ NAKŁADÓW MAJĄTKOWYCH Z BUDŻETU GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI

Dz.	Nazwa	Wielkość inwestycji
010	ROLNICTWO I ŁOWIECTWO	2.053.000
	- akcje w spółce WODKAN SA	350.000
	- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Lamki, Świeligów i Zacharzew	1.500.000
	- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Słaborowice, Będzieszyn, Gutów, Sobótka i Borowiec	100.000
	- wykup gruntów	3.000
	- rezerwa na inwestycje	100.000
600	TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	1.795.000
	- budowa dróg w miejscowości Lewków Osiedle	800.000
	- budowa ul. Spokojnej Gorzyce Wielkie	225.000
	- budowa nawierzchni ul. Środkowa Bagatela Czekanów	195.000
	- budowa nawierzchni ul. Polna Łakociny	110.000
	- budowa nawierzchni Sadowie	150.000
	- projekt budowy dróg Lewków	25.000
	- wykup gruntów	50.000
	- budowa chodnika Zacharzew	40.000
- rezerwa na inwestycje	200.000	
750	ADMINISTRACJA PUBLICZNA	100.000
	- zakup centrali i komputerów	100.000
801	OŚWIATA I WYCHOWANIE	800.000
	- budowa sali gimnastycznej w Lewkowie	800.000
900	GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	108.000
	- budowa międzygminnego schroniska	28.000
	- udziały w Spółce z o.o. Oświetlenie Drogowe i Uliczne	80.000
921	KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	200.000
	- rezerwa na inwestycje	200.000
OGÓŁEM:		5.056.000

Załącznik Nr 4
do Uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

WYDATKI ZWIĄZANE Z WIELOLETNIM PROGRAMEM INWESTYCYJNYM

I. Nazwa programu: Kanalizacja sanitarna Gminy Ostrów Wielkopolski.

1. Cel programu: poprawa warunków życia społeczności wiejskiej, ochrona środowiska naturalnego oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

2. Zadanie:

budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Lamki, Świeligów i Zacharzew,

budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Czekanów,

budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Słaborowice, Będzieszyn, Gutów, Sobótka i Borowiec.

3. Jednostka realizująca program: Urząd Gminy Ostrów Wielkopolski.

Lp	Nazwa zadania	Okres realizacji	Wysokość nakładów						
			Ogółem	w latach			w tym ZPORR i FS		
				2008	2009	2010	2008	2009	2010
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Lamki, Świeligów i Zacharzew.	2005-2010	7.742.000	1.500.000	2.700.000	3.198.000	-	2.000.000	2.400.000
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Czekanów.	2005-2009	4.664.000	-	4.624.000	-	-	3.500.000	-
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Słaborowice, Będzieszyn, Gutów, Sobótka i Borowiec	2007-2010	11.659.000	100.000	5.600.000	5.859.000	-	4.200.000	4.250.000
Ogółem			24.065.000	1.600.000	12.924.000	9.057.000	-	9.700.000	6.650.000

II. Nazwa programu: Rozbudowa gimnazjów i sal gimnastycznych

2. Zadanie: Budowa sal gimnastycznych
Lewków – sala gimnastyczna.

1. Cel programu: poprawa warunków nauczania dzieci.

3. Jednostka realizująca program: Urząd Gminy Ostrów Wielkopolski.

L.p.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Wysokość nakładów						
			Ogółem	w latach			w tym ZPORR i Wojewoda		
				2008	2009	2010	2008	2009	2010
1.	Budowa sali gimnastycznej w Lewkowie	2006-2009	2.512.000	800.000	1.045.000	-	-	600.000	-
Ogółem			2.512.000	800.000	1.045.000	-	-	600.000	-

Łączne nakłady na wieloletni program inwestycyjny w latach 2005-2010 wynoszą 26.577.000, w tym środki pomocowe Unii Europejskiej z programem ZPORR, SPO i Wojewoda w kwocie 16.350.000.

Załącznik Nr 5
do uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

ŚRODKI WYDZIELONE DO DYSPOZYCJI JEDNOSTEK POMOCNICZYCH GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI

TREŚĆ	Klasyfikacja		Budżet 2007 rok
	Dz.	Rozdz.	Wydatki
TRANSPORT ŁĄCZNOŚĆ	600		8.272
Drogi publiczne gminne		60016	8.272
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	754		6.800
Ochotnicze straże pożarne		75412	6.800
KULTURA OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	921	92109	126.533
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby			126.533
KULTURA FIZYCZNA SPORT	926		9.600
Pozostała działalność		92695	9.600
OGÓLEM:			151.205

Lp.	Jednostka pomocnicza	Kwota ogółem	Klasyfikacja										
			600		754		921				926		
			600 16		75412		92109				92695		
			§4210	§4300	§4210	§4300	§4210	§4260	§4300	§4430	§4210	§4300	§4430
1.	Będzieszyn	1.384					764	300	300	20			
2.	Biniew	5.059					2.217	800	1.500	42		500	
3.	Borowiec	3.096	200				1.763	200	400	33	500		
4.	Cegły	1.648					1.628			20			
5.	Chruszczyny	2.160					1.640	500		20			
6.	Czekanów	6.704			1.000		1.844	800	2.000	60	1.000		
7.	Daniszyn	5.288			400		2.518	1.000	1.000	70	300		
8.	Franklinów	4.352		800	500		1.452	200	1.000		400		
9.	Gorzyce Wielkie	17.424	1.000	1.000			6.424	1.500	5.000		1.300	600	600
10.	Górzeńko	1.852					617	700	200	35		300	
11.	Górzno	2.568					1.568	500	500				
12.	Gutów	5.026			300		2.866	800	1.000	60			
13.	Karski	3.912	150				1.712	1.000	1.000	50			
14.	Kołątajew	3.040	100			200	1.205	500	1.000	35			
15.	Kwiatków	2.112				500	1.522			90			
16.	Lamki	7.240		200			2.540	300	4.000		200		
17.	Lewkowiec	1.816					751	500	500	65			
do przeniesienia:		74.681	1.450	2.000	2.200	700	33.031	9.600	19.400	600	3.700	1.400	600
18.	Lewków	9.336				800	4.016	1.500	1.000	20	500	1.500	
19.	Lewków-Osiedle	2.472					1.372	600	500				
20.	Łąkociny	6.664			500	1.000	3.604		1.500	60			
21.	Mazury	2.216		400	600		496	200	500	20			
22.	Młynów	816					416	200	200				
23.	Nowe Kamienice	1.248					748		500				
24.	Radziwiłłów	1.008					573	400		35			
25.	Sadowie	5.618					3.318	800	1.500				
26.	Słaborowice	2.120		500			588	500	500	32			
27.	Smardowskie Olendry	928					893			35			
28.	Sobótka	7.272		3.622	600	400	1.375	500	200	175	400		
29.	Szczury	4.452					3.119	300	1.000	33			
30.	Świeligów	2.598					1.578		1.000	20			
31.	Topola Mała	9.000					4.000		5.000				
32.	Wtórek	9.216					4.716		3.000		600	900	
33.	Wysocko Wielkie	7.912					4.892		3.000	20			
34.	Zacharzew	3.648	300				2.348		1.000				
OGÓŁEM		151.205	1.750	6.522	3.900	2.900	71.083	14.600	39.800	1.050	5.200	3.800	600

Załącznik Nr 6
do uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

PRZYCHODY I ROZCHODY ZWIĄZANE Z FINANSOWANIEM NIEDOBORU
ORAZ SPŁATĄ ZOBOWIĄZAŃ GMINY OSTRÓW WIELKOPOLSKI

TREŚĆ	§	Budżet 2008 rok	
		Przychody	Rozchody
1. Przychody z zaciągniętych pożyczek krajowych	952	1.850.000	-
2. Spłaty otrzymanych krajowych pożyczek i kredytów	992	-	1.469.300

Załącznik Nr 7
do uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

DOTACJE DLA INSTYTUCJI KULTURY

GMINNY OŚRODEK KULTURY WYSOCKO WIELKIE	240.000
GMINNA BIBLIOTEKA GORZYCE WIELKIE	470.000
RAZEM:	710.000

Załącznik Nr 8
do uchwały Nr XII/144/2007
Rady Gminy Ostrów Wielkopolski
z dnia 28 grudnia 2007 r.

PRZYCHODY I WYDATKI GMINNEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA

PRZYCHODY	WYDATKI :
Dział 900 – GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	Dział 900 – GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA
Rozdział 90011 – Fundusz Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej	Rozdział 90011 – Fundusz Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej
§0690 – Wpływy z różnych opłat - 25.000	§4210 – Zakup materiałów i wyposażenia - 13.000
OGÓŁEM : 25.000	§4300 – Zakup usług pozostałych - 12.000
	OGÓŁEM : 25.000

1302

UCHWAŁA Nr XV/138/2007 RADY GMINY STARE MIASTO

z dnia 28 grudnia 2007 r.

w sprawie: zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla przedsiębiorców na terenie Gminy Stare Miasto

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 8, art. 40 ust. 1, oraz art. 41 ust. 1 ustawy z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. 2001 roku Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz art. 7 ust. 3 ustawy z dn. 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 121 poz. 844 ze zm.), Rada Gminy Stare Miasto uchwała co następuje:

§1. Zwolnienie z podatku od nieruchomości określone w niniejszej uchwale jest pomocą de minimis zwaną dalej „pomocą” udzielaną na warunkach określonych w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15 grudnia 2006 r w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. WEL 379 z 28.12.2006 r.)

§2. 1. Zwalnia się z podatku od nieruchomości grunty, budynki, budowle lub ich części w których dokonano inwestycji o charakterze przemysłowym lub usługowym w wyniku których utworzono co najmniej 5 nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwie podatnika.

2. Zwolnienie nie dotyczy inwestycji przeznaczonej na prowadzenie usług developerskich.

3. Zwolnienie od podatku o którym mowa w ust 1 przysługuje na okres:

- a) roku -w przypadku utworzenia co najmniej 5 nowych miejsc pracy
- b) 2 lat - w przypadku utworzenia co najmniej 20 nowych miejsc pracy
- c) 3 lat - w przypadku utworzenia co najmniej 40 nowych miejsc pracy
- d) 4 lat - w przypadku utworzenia co najmniej 50 nowych miejsc pracy
- e) 5 lat - w przypadku utworzenia co najmniej 100 nowych miejsc pracy

§3. 1. Ilekroć w uchwale jest mowa o:

- 1) nowej inwestycji- należy przez to rozumieć inwestycję w środki trwale związane z utworzeniem lub rozbudową przedsiębiorstwa, jak również z rozpoczęciem w przedsiębiorstwie działań obejmujących dokonywanie zasadniczych zmian produkcji produktu albo procesu produkcyjnego, rozpoczętą po wejściu w życie niniejszej uchwały.
- 2) utworzeniu nowych miejsc pracy należy przez to rozumieć przyrost netto liczby zatrudnionych w porównaniu ze średnią za okres 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o zwolnienie w podatku, w przeliczeniu na osoby

zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy ustaleniu poziomu zatrudnienia uwzględnia się tylko pracowników zatrudnionych na pełnym etacie w ciągu jednego roku, natomiast ilość osób zatrudniona w niepełnym wymiarze lub pracy sezonowej stanowi ułamek części.

2. Przedsiębiorca uzyskuje pomoc, o której mowa w §2, jeżeli wartość tej pomocy brutto łącznie z wartością innej pomocy publicznej otrzymanej przez przedsiębiorcę w różnych formach i z różnych źródeł w okresie bieżącego roku kalendarzowego i dwóch poprzednich lat kalendarzowych nie przekracza kwoty stanowiącej równowartość 200 tys. Euro, a w sektorze transportu drogowego 100 tys. Euro.

§4. 1. Zwolnienie o którym mowa w §2 nie przysługuje podatnikowi posiadającemu zaległości podatkowe wobec Gminy Stare Miasto od dnia zgłoszenia zamiaru korzystania z pomocy do dnia wygaśnięcia prawa do zwolnienia.

2. Podatnikowi nie przysługuje również zwolnienie w przypadku gdy przekroczył granicę dopuszczalnej pomocy - kwotę 200 tys. Euro lub 100 tys. Euro w sektorze transportu drogowego.

§5. 1. Podatnik jest zobowiązany do:

- 1) do utrzymania wskazanego w §2 pkt 3 uchwały poziomu zatrudnienia przez okres 5 lat, liczony od dnia następującego po dniu, w którym upływa termin zwolnienia,
- 2) przedkładania organowi podatkowemu pisemnych deklaracji o utrzymaniu nowo utworzonych miejsc pracy przez okres wskazany w pkt 1, w terminie do dnia 1 marca każdego roku kalendarzowego,
- 3) zgłoszenia organowi podatkowemu zamiaru korzystania z pomocy na warunkach określonych w §2 uchwały w formie pisemnej na formularzu stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały, w terminie nie później niż w ciągu roku od dnia, w którym przedsiębiorca utworzył miejsca pracy,
- 4) przedłożenia wszystkich zaświadczeń o otrzymanej pomocy de minimis w bieżącym roku kalendarzowym oraz dwóch poprzedzających go latach kalendarzowych, wydane przez organy udzielające pomocy de minimis, podlegające zsumowaniu w celu stwierdzenia czy kwota pomocy de minimis nie przekroczyła kwot określonych w §4 pkt 2 oraz informacji o pomocy innej niż de minimis dotyczącej tych samych kosztów kwalifikowanych, na których udzielana jest pomoc na podstawie niniejszej uchwały na formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do uchwały .
- 5) przedłożenia oświadczenia, iż podatnik nie znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej na formularzu stanowiącym załącznik nr 3 do uchwały.

2. O każdej zmianie stanu zatrudnienia powodującej utratę prawa do zwolnienia w całości lub części, przedsiębiorca jest zobowiązany poinformować organ podatkowy w terminie 14 dni od dnia jej zaistnienia.

§6. Przedsiębiorca traci prawo do zwolnienia od podatku za cały okres jego przysługiwania w przypadkach gdy:

- 1) nie przekazał organowi podatkowemu pisemnych deklaracji o których mowa w §5 pkt 2 i ust. 2 uchwały,
- 2) nie utrzymał zatrudnienia przez okres o którym mowa w §5 ust. 1 pkt 1 uchwały.

§7. Prawo do zwolnienia z podatku wygasa:

- 1) z końcem miesiąca, w którym upłynął wyznaczony uchwałą termin zwolnienia, zawarty w §2 ust 3 niniejszej uchwały.

2) z końcem miesiąca, poprzedzającego miesiąc, w którym osiągnięta została dopuszczalna wysokość pomocy de minimis w okresie wskazanym w art. 2 ust 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15 grudnia 2006r w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis,

§8. Pomoc udzielana na podstawie tej uchwały jest monitorowana.

§9. Uchwała obowiązuje do dnia 31 grudnia 2013 roku.

§10. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Stare Miasto.

§11. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego

Przewodniczący Rady
(-) Karol Szafran

Załącznik Nr 1 do uchwały
Rady Gminy Stare Miasto
Nr XV/138/2007
z dnia 28 grudnia 2007 r.

.....
Nazwa przedsiębiorcy

.....
Siedziba, adres przedsiębiorcy

**Urząd Gminy Stare Miasto
ul. Główna 16 B
62-571 Stare Miasto**

Z G Ł O S Z E N I E

**zamiaru korzystania z pomocy de minimis dla przedsiębiorców tworzących nowe
miejsca pracy na terenie Gminy Stare Miasto**

I. Podstawowe informacje o przedsiębiorcy

- 1. NIP .....
- 2. REGON .....
- 3. PKD .....
- 4. Forma prawna prowadzonej działalności .....
- 5. Rodzaj prowadzonej działalności .....

**II. Określenie położenia nieruchomości, na której będzie realizowana nowa inwestycja
(adres, obręb i nr działki) .....**

III. Imię i nazwisko, telefon osoby odpowiedzialnej za współpracę z urzędem:

.....

W związku z utworzeniem nowych miejsc pracy, wnoszę o udzielenie pomocy w formie
zwolnienia od podatku od nieruchomości, na podstawie Uchwały Nr .....
Rady Gminy Stare Miasto z dnia ..... w sprawie zwolnień od podatku
od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla przedsiębiorców tworzących nowe
miejsca pracy na terenie Gminy Stare Miasto.

Informuję, iż utworzone zostały nowe miejsca pracy w ilości .....

Wzrost netto liczby pracowników w odniesieniu do średniego zatrudnienia nastąpił od
dnia .....

Deklaruję utrzymanie zwiększonego zatrudnienia przez okres, co najmniej .....
licząc od dnia utworzenia nowych miejsc pracy.

W załączeniu przedkładam:

1. uwierzytelnione kserokopie deklaracji ZUS z ostatnich 12 miesięcy;
2. formularz informacji o pomocy de minimis otrzymanej w ciągu trzech kolejnych lat podatkowych wraz z zaświadczeniami o pomocy de minimis, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały;
3. informację o otrzymanej innej pomocy publicznej dotyczącej tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą w związku z realizacją których udzielana jest pomoc de minimis albo informację o nieotrzymaniu pomocy publicznej, na formularzu stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie informacji o otrzymanej pomocy publicznej oraz informacji o nieotrzymaniu pomocy (Dz. U. z 2007 r. Nr 61, poz. 413)

Załącznik Nr 3 do uchwały
Rady Gminy Stare Miasto
Nr XV/138/2007
z dnia 28 grudnia 2007 r.

O ś w i a d c z e n i e

Oświadczam , że nie jestem przedsiębiorcą znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej w rozumieniu Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji.

.....

(czytelny podpis)

1303

UCHWAŁA Nr XV/139/2007 RADY GMINY STARE MIASTO

z dnia 28 grudnia 2007 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie wysokości stawki opłaty za umieszczenie urządzeń w pasach drogowych dróg gminnych

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz z art. 40 ust. 8 ustawy z dnia 21 marca 1989 roku o drogach publicznych (Dz.U. z 2007 r. Nr 19, poz. 838 ze zm.) Rada Gminy Stare Miasto uchwała co następuję:

§1. W Uchwale Nr XXII/151/2004 Rady Gminy Stare Miasto z dnia 5 października 2004 roku w sprawie ustalenia stawek opłat za zajęcie pasa drogowego wprowadza się następującą zmianę:

1. §3 uchwały otrzymuje brzmienie:

„§3 Roczna stawka opłaty za 1 m² powierzchni pasa drogowego zajętego w celu, o którym mowa w §1 pkt 2 przez rzut poziomy urządzenia infrastruktury technicznej wynosi 40 złotych”.

§2. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Stare Miasto.

§3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
(-) Karol Szafran

1304

UCHWAŁA Nr XIV/94/2008 RADY GMINY KWILCZ

z dnia 11 lutego 2008 r.

w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, Kwilcz dz. nr ewid. 64/9; przeznaczenie tereny aktywizacji gospodarczej

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591; zmiany: Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203; z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457; z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337) i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. Nr 80 poz. 717; zmiany: Dz.U. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492; z 2005 r. Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087; z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 225, poz. 1635) oraz Uchwały Nr XXXIX/272/06 Rady Gminy Kwilcz z dnia 25 września 2006 roku w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na

terenie gminy Kwilcz, Rada Gminy Kwilcz uchwała, co następuję.

§1. 1. Uchwała się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, dz. nr ewid. 64/9; przeznaczenie tereny aktywizacji gospodarczej, zwany dalej "planem", stwierdzając zgodność z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kwilcz zatwierdzonego Uchwałą Nr XXIX/265/02 Rady Gminy Kwilcz z dnia 27 czerwca 2002 r. i zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kwilcz zatwierdzonego Uchwałą Nr XVIII/125/04 Rady Gminy Kwilcz z dnia 26 października 2004 r.

2. Granice planu określono w części graficznej planu.
3. Załączniki do uchwały stanowią:
  - część graficzna planu, zwana dalej „rysunkiem planu” - załącznik nr 1
  - rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu planu - załącznik nr 2
  - rozstrzygnięcie o sposobie realizacji, zapisanych w planie inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy oraz zasadach ich finansowania, zgodnie z przepisami o finansach publicznych - załącznik nr 3

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

§2. Zakres opracowania planu obejmuje problematykę określoną w art. 15, ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

§3. 1. Następujące oznaczenia graficzne na rysunku planu są obowiązującymi ustaleniami planu:

- 1) granice obszaru objętego planem miejscowym,
- 2) symbole oznaczające przeznaczenie terenów,
- 3) linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu,
- 4) nieprzekraczalne linie zabudowy.

2. Pozostałe, nie wymienione w ust. 1 elementy rysunku planu, mają charakter informacyjny i nie są obowiązującymi ustaleniami planu.

§4. Ilekroć w dalszych przepisach niniejszej uchwały jest mowa o:

- 1) nieprzekraczalnej linii zabudowy - należy przez to rozumieć, że zakazuje się lokalizować obiekty poza obszarem wyznaczonym tą linią z wyjątkiem obiektów infrastruktury technicznej,
- 2) planie - należy przez to rozumieć ustalenia planu, o którym mowa w §1 uchwały,
- 3) przepisach szczególnych i odrębnych - należy przez to rozumieć inne źródła prawa,
- 4) przeznaczeniu dopuszczalnym - należy przez to rozumieć rodzaje przeznaczenia inne niż podstawowe, które uzupełniają lub wzbogacają przeznaczenie podstawowe,
- 5) przeznaczeniu podstawowym - należy przez to rozumieć takie przeznaczenie, które powinno przeważać na danym obszarze, wyznaczonym liniami rozgraniczającymi,
- 6) terenie — należy przez to rozumieć część obszaru planu, wyznaczoną na rysunku planu linią rozgraniczającą, o określonym przeznaczeniu, oznaczony na rysunku planu symbolem,
- 7) uchwale - należy przez to rozumieć niniejszą Uchwałę Rady Gminy Kwilcz.

DZIAŁ II

Ustalenia szczegółowe

ROZDZIAŁ I

Przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania.

§5. Przedmiotem ustaleń planu jest teren obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oznaczony na rysunku planu symbolem P.

ROZDZIAŁ II

Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego

§6. Ustala się:

- 1) nakaz dostosowania realizowanych elementów zagospodarowania skalą, jakością i charakterem do pełnionych funkcji i krajobrazu,
- 2) nakaz poprawnego wpisania w krajobraz nowych, współczesnych obiektów związanych z produkcją, magazynowaniem i przetwórstwem,

ROZDZIAŁ III

Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

§7. Ustala się:

- 1) zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których wymagane jest sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, za wyjątkiem inwestycji komunalnych i drogowych służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb inwestorów,
- 2) zakaz odprowadzania nieczystości płynnych do gruntu,
- 3) nakaz czasowego gromadzenia odpadów stałych w szczelnych pojemnikach i przekazywania ich do instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania,
- 4) nakaz zwiększenia zadrzewień pełniących rolę zieleni izolacyjnej wzdłuż granic nieruchomości - opracowania.

ROZDZIAŁ IV

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§8. Dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowa

niem terenu wymagają uzgodnień z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

ROZDZIAŁ V

Wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznej

§9. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ VI

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, w tym linie zabudowy, gabaryty obiektów i wskaźniki intensywności zabudowy

§10. 1. Dla terenów obiektów produkcyjnych, składów i magazynów P ustala się:

- 1) przeznaczenie podstawowe - działalność gospodarcza związana z produkcją, składowaniem i magazynowaniem,
- 2) przeznaczenie dopuszczalne - usługi, handel,
- 3) działki o minimalnej powierzchni 1.500 m² i minimalnej szerokości 30,0 m,
- 4) możliwość wtórnego podziału istniejącej działki zgodnie z §10 ust. 1, pkt 3,
- 5) możliwość remontu, rozbudowy, nadbudowy i rozbiórki istniejących obiektów budowlanych zgodnie z ustaleniami planu i przepisami odrębnymi,
- 6) obiekty budowane:
  - wolno stojące,
  - do trzech kondygnacji nadziemnych,
  - maksymalną wysokość 12,0 m,
  - dowolne kształty dachów, dostosowane do planowanej funkcji budynków,
- 7) lokalizację obiektów budowlanych zgodnie z naniesionymi na rysunku planu nieprzekraczalnymi liniami zabudowy,
- 8) łączną powierzchnię zabudowy nie przekraczającą 60% powierzchni działki,
- 9) minimalną powierzchnię terenu biologicznie czynną 15%,
- 10) ogrzewanie indywidualne z wykorzystaniem nośników spełniających ochronę powietrza,
- 11) zakaz lokalizowania obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 2.000 m²,
- 12) możliwość wyznaczania dróg wewnętrznych niepublicznych o szerokości 9,5 m i maksymalnej szerokości jezdni 6,0 m, odległość nieprzekraczalnej linii zabudowy od granicy pasa drogi - 5,0 m.

- 13) nakaz zapewnienia na poszczególnych działkach dwóch miejsc parkingowych dla samochodów.

ROZDZIAŁ VII

Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych

§11. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ VIII

Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym

§12. Nie ustala się

ROZDZIAŁ IX

Szczegółne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy

§13. Nie ustala się:

ROZDZIAŁ X

Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

§14. W zakresie modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury technicznej ustala się:

- 1) zaopatrzenie obiektów w wodę z istniejącej sieci wodociągowej,
- 2) odprowadzanie ścieków do oczyszczalni ścieków za pomocą sieci kanalizacji sanitarnej. Zakazuje się stosowania szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne,
- 3) odprowadzenie ścieków deszczowych do kanalizacji deszczowej, a w przypadku braku kanalizacji - zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- 4) zaopatrzenie w energię elektryczną, łączność przewodową, gaz i w łączność telekomunikacyjną z sieci,
- 5) możliwość lokalizacji obiektów infrastruktury technicznej (stacje transformatorowe, przepompownie ścieków, itp.) w sąsiedztwie pasów drogowych, na terenach o innych funkcjach, z dostępem do dróg publicznych, również za pośrednictwem dróg wewnętrznych,
- 6) zakaz lokalizacji obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi w strefie ochronnej od linii elektroenergetycznych SN. Dla pozostałych obiektów i budowli lokalizacja z

zastrzeżeniem spełnienia warunków określonych w przepisach szczególnych i odrębnych, oraz na podstawie uzgodnienia ich lokalizacji z gestorem linii elektroenergetycznych,

- 7) obsługę komunikacyjną z drogi powiatowej (ul. Gumna),
- 8) uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nie określa okresu realizacji infrastruktury technicznej.

ROZDZIAŁ XI

Sposób i termin tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów

§15. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ XII

Stawki procentowe, na podstawie których ustala się opłatę, o której mowa w art. 36 ust. 4.

§16. Rezygnuje się z naliczenia opłat od wzrostu wartości nieruchomości (grunt gminny).

DZIAŁ III Przepisy końcowe

§17. Plan zachowuje ważność, również wtedy jeśli nastąpi:

- 1) zmiana lub nowelizacja któregokolwiek przepisów szczególnych, chyba że z ich treści będzie wynikał obowiązek dokonania zmiany planu;
- 2) zmiana wymienionego w planie numeru ewidencyjnego działki.

§18. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kwilcz.

§19. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy
(-) *Grzegorz Korpik*

OBOWIĄZUJĄCE USTALENIA PLANU:

- GRANICE OBSZARU OBJĘTEGO PLANEM MIEJSCOWYM
- LINIE ROZGRANICZAJĄCE TERENY O RÓŻNYM PRZEZNACZENIU
- △ NIEPRZEKRACZAJĄ NA LINIA ZABUDOWY
- P TEREN OBJEKTÓW PRODUKCYJNYCH, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW

NIE OBOWIĄZUJĄCE USTALENIA PLANU:

- GRANICE STREFY OCHRONNEJ
- LINII ELEKTROENERGETYCZNYCH SN

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY KWILCZ KWILCZ, DZ. NR EWID. 64/9 ; PRZEZNACZENIE TERENY AKTYWIZACJI GOSPODARCZEJ

RADA GMINY KWILCZ
ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 23
64-420 KWILCZ

Przewodniczący Rady Gminy
Grzegorz Kłopotnik

Załącznik nr 1
do uchwały nr **XIV/94/108**
Rady Gminy Kwilcz z dnia
11.02.2008r.

Uchwała ogłoszona została w Dzienniku Urzędowym
Województwa Wielkopolskiego
nr _____ poz. _____ z dnia _____

MAPA ZASADNICZA
Skala 1:1000

MAPA DO CELÓW PROJEKTOWYCH
AZERG 609-38/2006 Nr rob. 159/2006
Stan aktualny na 16.01.2007r.

STAROSTWO POWIATOWE W MIEDEZYCHODZIE
Powiatowy Biuro Dokumentacji Geodezji i Kartograficznej
ul. Wolności 10, 64-500 MIEDEZYCHÓDZ
tel. 71 724 10 00, fax 71 724 10 01
www.starostwo.miedzychodz.pl

Niniejsza mapa służy do celów projektowych.
Podlega sędziemu rejonowemu sądu administracyjnego
w Miechowie, ul. Wolności 10, 64-500 MIEDEZYCHÓDZ
tel. 71 724 10 00, fax 71 724 10 01
www.starostwo.miedzychodz.pl

MACIEJ MARCINKOWSKI
GEODETA I PRAMIANIOWY
ul. Wolności 10, 64-500 MIEDEZYCHÓDZ
tel. 71 724 10 00, fax 71 724 10 01
www.starostwo.miedzychodz.pl

Wojciech Pawlak

Wyrus ze studium gminy Kwilcz

OZNACZENIA DO WYRYSU ZE STUDIUM:

- GRANICA OPRACOWANIA PLANU MIEJSCOWEGO
- TERENY Z WIODĄCĄ FUNKCJĄ PRZEMYSŁOWO-GOSPODARCZĄ

Wszystkie dane obiektowe i techniczne podlegają
zmianom i uzupełnieniom w dniu 17.05.1989r.
PRAWO GEODEZYJNE I KARTOGRAFICZNE
Art.27 ust.2 pkt.3 DZ.U. 1989r.

SKALA 1:1000

Załącznik Nr 2
do uchwały Nr XIV/94/08
Rady Gminy Kwilcz
z dnia 11 lutego 2008 r.

**ROZSTRZYGNIĘCIE RADY GMINY KWILCZ
W SPRAWIE ROZPATRZENIA UWAG WNIESIONYCH DO PROJEKTU MIEJSCOWEGO
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY KWILCZ, DZ. NR EWID. 64/9; PRZEZNACZENIE
TERENY AKTYWIZACJI GOSPODARCZEJ**

Na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i z 2004 r. Nr 6, poz. 41 i Nr 141, poz. 1492 oraz z 2005 r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087) Rada Gminy Kwilcz rozstrzyga, co następuje:

Do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, dz. nr ewid. 64/9; przeznaczenie tereny aktywizacji gospodarczej nie wniesiono żadnych uwag, których sposób i terminy wnoszenia określone zostały w art. 17, pkt 10, 11, 12, 13, 14 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 ze zmianami).

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr XIV/94/2008
Rady Gminy Kwilcz
z dnia 11 lutego 2008 r.

ROZSTRZYGNIĘCIE RADY GMINY KWILCZ O SPOSOBIE REALIZACJI, ZAPISANYCH W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY KWILCZ; KWILCZ DZIAŁKI NR EWID. 64/9 PRZEZNACZENIE - AKTYWIZACJA GOSPODARCZA, INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, KTÓRE NALEŻĄ DO ZADAŃ WŁASNYCH GMINY, ORAZ ZASADACH ICH FINANSOWANIA

Na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami) Rada Gminy Kwilcz rozstrzyga co następuje:

przyjętych przy konstruowaniu Strategii Rozwoju Gminy Kwilcz.

§1. Sposób realizacji zapisanych w planie inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej

4. Inwestycje realizowane mogą być etapowo w zależności od wielkości środków przeznaczonych na inwestycje.

1. Zadania w zakresie infrastruktury technicznej prowadzić będą właściwe przedsiębiorstwa, w kompetencji których leży rozwój sieci: wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, energetycznej, gazociągowej i ciepłej, zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz na podstawie przepisów odrębnych. Zadania w zakresie gospodarki odpadami realizowane będą zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z planem gospodarki odpadami oraz na podstawie przepisów odrębnych.

§2. Zasady finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej określonych w planie. Finansowanie inwestycji będzie odbywać się poprzez:

2. Za podstawę przyjęcia do realizacji zadań określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, które należą do zadań własnych gminy, stanowić będą zapisy Strategii Rozwoju Gminy Kwilcz.

1) Udział inwestorów w finansowaniu w ramach porozumień o charakterze cywilno - prawnym lub w formie partnerstwa publiczne - prywatnego - „PPP”, a także właścicieli nieruchomości.

2) Wydatki z budżetu gminy,

3) Współfinansowanie środkami zewnętrznymi, poprzez budżet gminy - w ramach m.in.:

3. Określenie terminów przystąpienia i zakończenia realizacji tych zadań, ustalone będzie według kryteriów i zasad

a) dotacji unijnych,

b) dotacji samorządu województwa,

c) dotacji i pożyczek z funduszy celowych,

d) kredytów i pożyczek bankowych,

e) innych środków zewnętrznych.

1305

UCHWAŁA Nr XIV/97/2008 RADY GMINY KWILCZ

z dnia 11 lutego 2008 r.

w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, Kwilcz, dz. nr ewid. 334, 335/1, 335/2, 336/3, 336/4; przeznaczenie aktywizacja gospodarcza.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591; zmiany: Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203; z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457; z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337) i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. Nr 80 poz. 717; zmiany: Dz.U. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492; z 2005 r. Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087; z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 225, poz. 1635) oraz Uchwały Nr XXXIX/272/06 Rady Gminy Kwilcz z dnia 25 września 2006 roku w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, Rada Gminy Kwilcz uchwala, co następuje.

§1. 1. Uchwala się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, dz. nr ewid. 334, 335/1, 335/2, 336/3, 336/4; przeznaczenie aktywizacja gospodarcza, zwany dalej „planem”, stwierdzając zgodność z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kwilcz zatwierdzonego Uchwałą Nr XXIX/265/02 Rady Gminy Kwilcz z dnia 27 czerwca 2002 r. i zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kwilcz zatwierdzonego Uchwałą Nr XVIII/125/04 Rady Gminy Kwilcz z dnia 26 października 2004 r.

2. Granice planu określono w części graficznej planu.

3. Załączniki do uchwały stanowią:

- część graficzna planu, zwana dalej „rysunkiem planu” - załącznik nr 1
- rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu planu - załącznik nr 2 - rozstrzygnięcie o sposobie realizacji, zapisanych w planie inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy oraz zasadach ich finansowania, zgodnie z przepisami o finansach publicznych - załącznik nr 3

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

§2. Zakres opracowania planu obejmuje problematykę określoną w art. 15, ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

§3. 1. Następujące oznaczenia graficzne na rysunku planu są obowiązującymi ustaleniami planu:

- 1) granice obszaru objętego planem miejscowym,
- 2) symbole oznaczające przeznaczenie terenów,
- 3) linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu,
- 4) nieprzekraczalne linie zabudowy.

2. Pozostałe, nie wymienione w ust. 1 elementy rysunku planu, mają charakter informacyjny i nie są obowiązującymi ustaleniami planu.

§4. Ilekroć w dalszych przepisach niniejszej uchwały jest mowa o:

- 1) nieprzekraczalnej linii zabudowy - należy przez to rozumieć, że zakazuje się lokalizować obiekty poza obszarem wyznaczonym tą linią z wyjątkiem obiektów infrastruktury technicznej
- 2) planie - należy przez to rozumieć ustalenia planu, o którym mowa w §1 uchwały,
- 3) przepisach szczególnych i odrębnych - należy przez to rozumieć inne źródła prawa,
- 4) przeznaczeniu dopuszczalnym - należy przez to rozumieć rodzaje przeznaczenia inne niż podstawowe, które uzupełniają lub wzbogacają przeznaczenie podstawowe,
- 5) przeznaczeniu podstawowym - należy przez to rozumieć takie przeznaczenie, które powinno przeważać na danym obszarze, wyznaczonym liniami rozgraniczającymi,
- 6) terenie - należy przez to rozumieć część obszaru planu, wyznaczoną na rysunku planu linią rozgraniczającą, o określonym przeznaczeniu, oznaczony na rysunku planu symbolem,
- 7) uchwale - należy przez to rozumieć niniejszą Uchwałę Rady Gminy Kwilcz,
- 8) usługach - należy przez to rozumieć działalność mającą na celu zaspokajanie potrzeb ludności, niepolegającą na wytwarzaniu dóbr materialnych.

DZIAŁ II
Ustalenia szczegółowe

ROZDZIAŁ I

**Przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające
tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach
zagospodarowania**

§5. Przedmiotem ustaleń planu jest teren obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oznaczony na rysunku planu symbolem P.

ROZDZIAŁ II

Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego.

§6. Ustala się:

- 1) nakaz dostosowania realizowanych elementów zagospodarowania skalą, jakością i charakterem do pełnionych funkcji i krajobrazu,
- 2) nakaz poprawnego wpisania w krajobraz nowych, współczesnych obiektów związanych z produkcją, magazynowaniem i przetwórstwem,

ROZDZIAŁ III

**Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu
kulturowego**

§7. Ustala się:

- 1) zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których wymagane jest sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, za wyjątkiem inwestycji komunalnych i drogowych służących zaspokojeniu podstawowych potrzeb inwestorów,
- 2) zakaz odprowadzania nieczystości płynnych do gruntu,
- 3) nakaz czasowego gromadzenia odpadów stałych w szczelnych pojemnikach i przekazywania ich do instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania,
- 4) nakaz gęstego nasadzenia zieleni wysokiej i średniej, głównie zimozielonej pełniącej rolę zieleni izolacyjnej.

ROZDZIAŁ IV

**Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków
oraz dóbr kultury współczesnej**

§8. Dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudo-

waniem terenu wymagają uzgodnień z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

ROZDZIAŁ V

**Wymagania wynikające z potrzeb kształtowania
przestrzeni publicznej**

§9. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ VI

**Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz
zagospodarowania terenu, w tym linie zabudowy, gabaryty
obiektów i wskaźniki intensywności zabudowy**

§10. 1. Dla terenów obiektów produkcyjnych, składów i magazynów P ustala się:

- 1) przeznaczenie podstawowe - działalność gospodarcza związana z produkcją, składowaniem i magazynowaniem,
- 2) przeznaczenie dopuszczalne - usługi, handel,
- 3) działki o minimalnej powierzchni 1.500 m² i minimalnej szerokości 30,0 m,
- 4) obiekty budowane:
  - wolno stojące,
  - do trzech kondygnacji nadziemnych,
  - maksymalną wysokość 12,0 m,
  - dowolne kształty dachów, dostosowane do planowanej funkcji budynków,
- 5) lokalizację obiektów budowlanych zgodnie z naniesionymi na rysunku planu nieprzekraczalnymi liniami zabudowy,
- 6) łączną powierzchnię zabudowy nie przekraczającą 60% powierzchni działki,
- 7) minimalną powierzchnię terenu biologicznie czynną 15%,
- 8) ogrzewanie indywidualne z wykorzystaniem nośników spełniających ochronę powietrza,
- 9) zakaz lokalizowania obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 2.000 m²,
- 10) możliwość wyznaczania dróg wewnętrznych niepublicznych o szerokości 9,5 m i maksymalnej szerokości jezdni 6,0 m, odległość nieprzekraczalnej linii zabudowy od granicy pasa drogi - 5,0 m.
- 11) nakaz zapewnienia na poszczególnych działkach minimum dwóch miejsc parkingowych dla samochodów.

ROZDZIAŁ VII

Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych

§11. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ VIII

Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym

§12. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ IX

Szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy

§13. Nie ustala się:

ROZDZIAŁ X

Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

§14. W zakresie modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury technicznej ustala się:

- 1) zaopatrzenie obiektów w wodę z istniejącej sieci wodociągowej,
- 2) odprowadzanie ścieków do oczyszczalni ścieków za pomocą sieci kanalizacji sanitarnej. Zakazuje się stosowania szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne,
- 3) odprowadzenie wód deszczowych z utwardzonych powierzchni dróg i placów do lokalnej kanalizacji deszczowej na podstawie odpowiedniej decyzji administracyjnej,
- 4) zaopatrzenie w energię elektryczną, łączność przewodową, gaz i w łączność telekomunikacyjną z sieci,
- 5) możliwość lokalizacji obiektów infrastruktury technicznej (stacje transformatorowe, przepompownie ścieków, itp.)

w sąsiedztwie pasów drogowych, na terenach o innych funkcjach, z dostępem do dróg publicznych, również za pośrednictwem dróg wewnętrznych,

- 6) obsługę komunikacyjną z drogi gminnej (ul. Usługowa),
- 7) uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nie określa okresu realizacji infrastruktury technicznej.

ROZDZIAŁ XI

Sposób i termin tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów

§15. Nie ustala się.

ROZDZIAŁ XII

Stawki procentowe, na podstawie których ustala się opłatę, o której mowa w art. 36 ust. 4.

§16. Rezygnuje się z naliczenia opłat od wzrostu wartości nieruchomości (grunt gminny).

DZIAŁ III

Przepisy końcowe

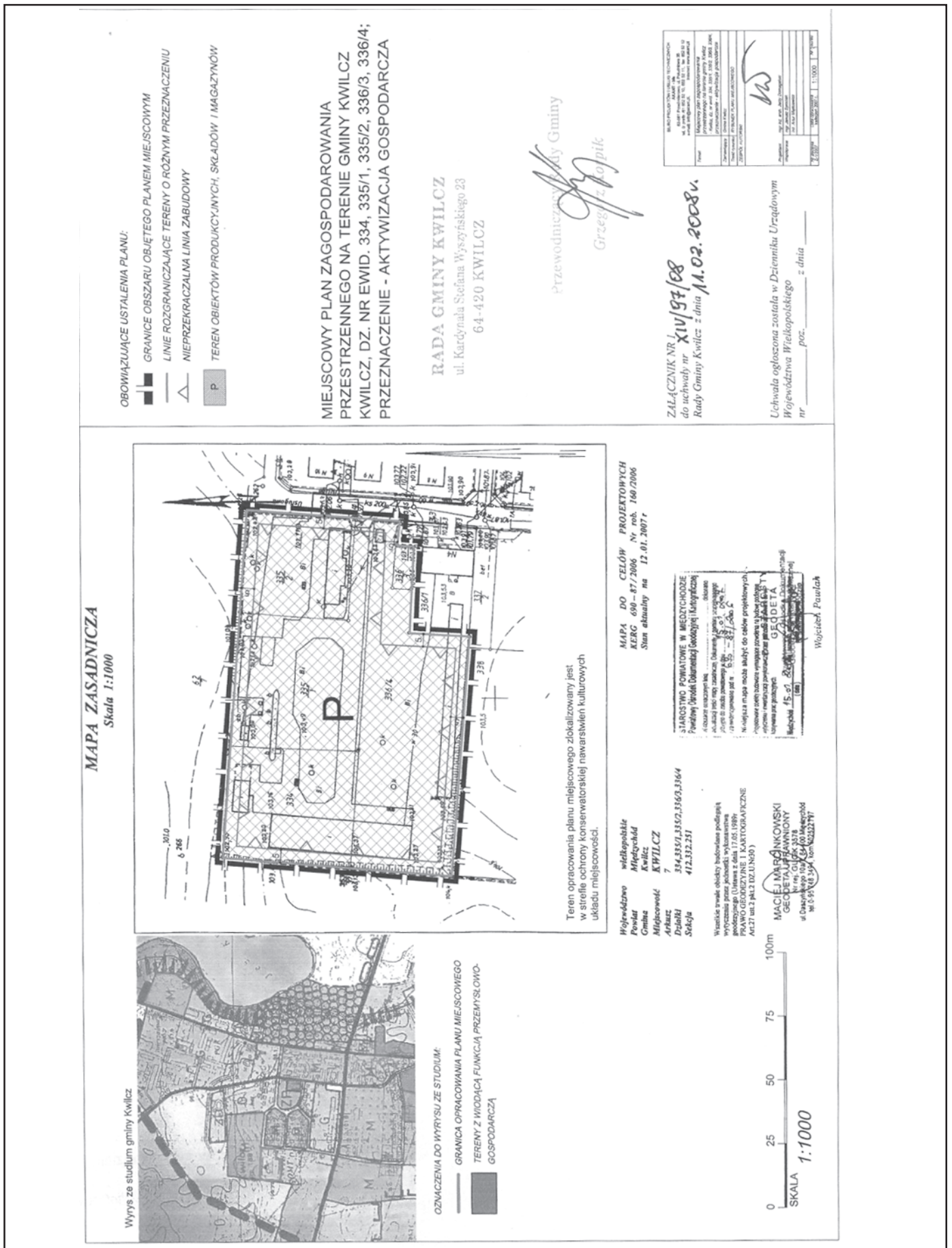
§17. Plan zachowuje ważność, również wtedy jeśli nastąpi:

- 1) zmiana lub nowelizacja któregokolwiek przepisów szczególnych, chyba że z ich treści będzie wynikał obowiązek dokonania zmiany planu;
- 2) zmiana wymienionego w planie numeru ewidencyjnego działki.

§18. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kwilcz.

§19. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy
(-) Grzegorz Korpik

Załącznik Nr 2
do uchwały Nr XIV/97/2008
Rady Gminy Kwilcz
z dnia 11 lutego 2008 r.

ROZSTRZYGNIĘCIE RADY GMINY KWILCZ
W SPRAWIE ROZPATRZENIA UWAG WNIESIONYCH DO PROJEKTU MIEJSCOWEGO
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY KWILCZ, DZ.
NR EWID. 334,335/1,335/2,336/3,336/4; PRZEZNACZENIE AKTYWIZACJA GOSPODARCZA

Na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i z 2004 r. Nr 6, poz. 41 i Nr 141, poz. 1492 oraz z 2005 r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087) Rada Gminy Kwilcz rozstrzyga, co następuje:

Do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kwilcz, dz. nr ewid. 334, 335/

1, 335/2, 336/3, 336/4; przeznaczenie aktywizacja gospodarcza nie wniesiono żadnych uwag, których sposób i terminy wnoszenia określone zostały w art. 17, pkt 10, 11, 12, 13, 14 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 ze zmianami).

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr XIV/97/2008
Rady Gminy Kwilcz
z dnia 11 lutego 2008 r.

ROZSTRZYGNIĘCIE RADY GMINY KWILCZ O SPOSOBIE REALIZACJI, ZAPISANYCH W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY KWILCZ, DZ. NR EWID. 334, 335/1, 335/2, 336/3, 336/4; PRZEZNACZENIE AKTYWIZACJA GOSPODARCZA, INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, KTÓRE NALEŻĄ DO ZADAŃ WŁASNYCH GMINY, ORAZ ZASADACH ICH FINANSOWANIA

Na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami) Rada Gminy Kwilcz rozstrzyga co następuje:

§1. Sposób realizacji zapisanych w planie inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej

1. Zadania w zakresie realizacji dróg publicznych przewidzianych w planie oraz związanych z nimi wykupami terenów, prowadzić będą właściwe jednostki gminne.

2. Zadania w zakresie infrastruktury technicznej prowadzić będą właściwe przedsiębiorstwa, w kompetencji których leży rozwój sieci: wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, energetycznej, gazociągowej i ciepłej, zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz na podstawie przepisów odrębnych. Zadania w zakresie gospodarki odpadami realizowane będą zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z planem gospodarki odpadami oraz na podstawie przepisów odrębnych.

3. Za podstawę przyjęcia do realizacji zadań określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, które należą do zadań własnych gminy, stanowić będą zapisy Strategii Rozwoju Gminy Kwilcz.

4. Określenie terminów przystąpienia i zakończenia realizacji tych zadań, ustalone będzie według kryteriów i zasad przyjętych przy konstruowaniu Strategii Rozwoju Gminy Kwilcz.

5. Inwestycje realizowane mogą być etapowo w zależności od wielkości środków przeznaczonych na inwestycje.

§2. Zasady finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej określonych w planie. Finansowanie inwestycji będzie odbywać się poprzez:

- 1) Udział inwestorów w finansowaniu w ramach porozumień o charakterze cywilno - prawnym lub w formie partnerstwa publiczno - prywatnego - „PPP”, a także właścicieli nieruchomości.
- 2) Wydatki z budżetu miasta i gminy,
- 3) Współfinansowanie środkami zewnętrznymi, poprzez budżet miasta i gminy - w ramach m.in.:
  - a) dotacji unijnych,
  - b) dotacji samorządu województwa,
  - c) dotacji i pożyczek z funduszy celowych,
  - d) kredytów i pożyczek bankowych,
  - e) innych środków zewnętrznych.

1306

UCHWAŁA Nr XV/168/2008 RADY MIASTA I GMINY MARGONIN

z dnia 27 lutego 2008 r.

w sprawie: założenia Zespołu Szkół w Margoninie

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. h, ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, zmiana: Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, zmiana: Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, zmiana: Dz.U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Dz.U. Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759, zmiana: Dz.U. z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, zmiana: Dz.U. z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337, zmiana: Dz.U. z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218) i na podstawie art. 5 ust. 2 pkt 1 i art. 58 ust. 1, 2 i 6 oraz art. 62 ust. 1, 3, 4 i 5b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2781, zmiana: Dz.U. z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400, zmiana: Dz.U. z 2006 r. Dz.U. 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532, Nr 227, poz. 1658, zmiana: Dz.U. z 2007 r. Dz.U. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280, Nr 181, poz. 1292) oraz art. 13 pkt 2 ustawy z 20.07.2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych tj. Dz.U. z 2005 r. Nr 190, poz. 1606 ze zm. w Dz.U. Nr 267 poz. 2253, Dz.U. z 2006 r. Nr 64, poz. 565, Nr 73 poz. 501, Nr 104 poz. 708, Nr 145 poz. 1050 i Dz.U. z 2007 r. Nr 220 poz. 1600) uchwała się, co następuje:

§1. Tworzy się z dniem 1 września 2008 r. Zespół Szkół w Margoninie przy ul. Polnej 6, zwany dalej „zespołem”, w ramach którego działają:

- 1) Publiczne Gimnazjum w Margoninie ul. Polna 6
- 2) Szkoła Podstawowa im Mikołaja Kopernika w Margoninie ul. Polna 6

§2. Obwód Zespołu Szkół w Margoninie obejmuje:

gmina Margonin -

- Margonin, Młynary, Margońska Wieś, Kowalewo, Sułaszewo, Klotyldzin, Lipiniec, Karolinka, Marcinek, Witko wice, Próchno wo, Bugaj, Żon, Zbyszewice, Klaudia, Tereska, Radwanki, Studźce, Adolfowo, Lipiny, Dębiniec

gmina Budzyń - Podstolice

gmina Chodzież - Pietronki

gmina Gołańcz - część Konar, Buszewo, Czesławice

§3. Organizację Zespołu określi statut nadany odrębną uchwałą.

§4. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy w Margoninie.

§5. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z mocą obowiązywania od dnia 1 września 2008 r.

Przewodniczący Rady
(-) mgr inż. Zbigniew Janke

1307

UCHWAŁA Nr XVII/240/08 RADY POWIATU W PILE

z dnia 28 lutego 2008 r.

w sprawie: zaliczenia ulicy Rydygiera w Pile do kategorii drogi powiatowej

Na podstawie art. 6a ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115, z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§1. Rada Powiatu w Pile zalicza ulicę Rydygiera w Pile do kategorii drogi powiatowej.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Pile.

§3. Uchwała podlega opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

§4. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2009 roku.

Przewodniczący Rady
(-) *Miroslaw Mantaj*

1308

UCHWAŁA Nr XXI/121/2008 RADY POWIATU WOLSZTYŃSKIEGO

z dnia 7 marca 2008 r.

w sprawie: ustalenia wysokości opłat za usunięcie z drogi i parkowanie pojazdów

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.) oraz art. 130a ust. 6 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.) uchwała się co następuje:

§1. Wysokość opłat związanych z usunięciem na koszt właściciela pojazdu z drogi oraz opłat za prowadzenie parkingu strzeżonego dla pojazdów usuniętych z drogi ustala się w wysokości określonej w załączniku do uchwały.

§2. Traci moc uchwała Nr XLIII/199/2002 z dnia 26 lutego 2002 roku Rady Powiatu Wolsztyńskiego w sprawie ustalenia opłat za usunięcie i parkowanie pojazdów.

§3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
(-) *Jan Koziotek*

Załącznik
do uchwały Nr XXI/121/2008
Rady Powiatu Wolsztyńskiego
z dnia 7 marca 2008 r.

Lp.	Opis wykonywanej usługi	Cena brutto w zł.
Pojazdy o masie całkowitej do 1.600 kg		
1.	Dojazd i powrót holownika	2,00 NETTO 2,44 zł/km
2.	Holowanie	2,30 NETTO 2,80 0zł/km
3.	Załadunek i rozładunek (razem)	45,08 NETTO 55,00 zł.
4.	Usługi dodatkowe 1*	81,97 NETTO 100 zł/1 roboczogodz.
5.	Dodatek nocny i świąteczny	JAK W ASSISTANCE + 0% ww. stawek
6.	Opłata za parking	10,00 NETTO 12,20/do 24 godzin
7.	Opłata za parking	12,20zł/za każdą następną rozpoczętą dobę
Pojazdy o masie całkowitej 1.600-3.500 kg		
1.	Dojazd i powrót holownika	2,50 NETTO 3,05 zł/km
2.	Holowanie	3,50 NETTO 4,58 zł/km
3.	Załadunek i rozładunek (razem)	45,08 NETTO 55,00 zł
4.	Usługi dodatkowe 1*	150,00 NETTO 183 zł/1 roboczogodz.
5.	Dodatek nocny i świąteczny	JAK W ASSISTANCE + 0% ww. stawek
6.	Opłata za parking	12,20 zł/do 24 godzin
7.	Opłata za parking	12,20zł/za każdą następną rozpoczętą dobę
Pojazdy o masie całkowitej 3.500-1.2000 kg		
1.	Dojazd i powrót holownika	4,60 NETTO 5,61 zł/km
2.	Holowanie	6,60 NETTO 8,05 zł/km
3.	Załadunek i rozładunek	150,00 NETTO 183,00 zł
4.	Usługi dodatkowe 1*	200,00 NETTO 244,00 zł/1 roboczogodz.
5.	Dodatek nocny i świąteczny	+ 0% ww. stawek
6.	Opłata za parking	15,00zł/do 24 godzin
7.	Opłata za parking	15,00zł/za każdą następną rozpoczętą dobę
Pojazdy o masie całkowitej powyżej 1.2000 kg		
1.	Dojazd i powrót holownika	6,30 NETTO 7,69 zł/km
2.	Holowanie	9,10 NETTO 11,10 zł/km
3.	Załadunek i rozładunek (razem)	150,00 NETTO 183,00 zł
4.	Usługi dodatkowe 1*	260,00 NETTO 317,20 zł/1 roboczogodz.
5.	Dodatek nocny i świąteczny	+ 0% ww. stawek
6.	Opłata za parking	24,40 zł/za każdą rozpoczętą dobę
Stawka ryczałtowa za wyjazd do miejsca zdarzenia drogowego i holowanie (poz. 1 i 2 w kategoriach pojazdów) nie mniejsza jak:		
1.	Od godz. 6.00 - 22.00	150 NETTO 183,00 zł/brutto/
2.	Od godz. 22.00 - 6.00	150 NETTO 183,00 zł/brutto/

Uwagi:

- Pozycja „usługi dodatkowe 1* obejmują- wyciąganie pojazdu z rowu, lasu, skarpy, jeziora, odblokowanie kół, dowiezienie paliwa lub części, specjalnego zabezpieczenia pojazdu podczas holowania i postoju do 1 godziny.
- Godziny nocne obowiązują od godz. 22.00 do 6.00

1309

OBWIESZCZENIE KOMISARZA WYBORCZEGO W KONINIE

z dnia 28 marca 2008 r.

w sprawie: zmiany w składzie Rady Miejskiej we Wrześni

Na podstawie art. 182 i 183 w związku z art. 194 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 z późn. zm.) podaje się do publicznej wiadomości, co następuje:

1. W okręgu wyborczym nr 2 na terenie miasta i gminy Września stwierdzono wygaśnięcie mandatu radnego:

MACIEJEWSKI Piotr Jan

z listy nr 26 KW Obywatelskie Forum Samorządowe (Uchwała nr XI/151/07 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 28 grudnia 2007 r.).

2. Na miejsce powyższego radnego wstępuje:

SZELAĞIEWICZ Maciej Wojciech

z listy nr 26 KW Obywatelskie Forum Samorządowe

kandydat, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów i nie utracił prawa wybieralności (Uchwała nr XII/158/08 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 13 marca 2008 r.).

Obwieszczenie podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze miasta i gminy Września na terenie okręgu nr 2 oraz publikuje się w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Komisarz
Wyborczy w Koninie
(-) *Paweł Sypniewski*

Wydawca: Wojewoda Wielkopolski

Redakcja: Wydział Nadzoru i Kontroli Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu - Redakcja Dziennika Urzędowego Województwa Wielkopolskiego
aleja Niepodległości 16/18, tel. 061 854 16 34, 061 854 16 21, e-mail – dzu@poznan.uw.gov.pl, www.poznan.uw.gov.pl

Skład, druk i rozpowszechnianie:

Skład – Ośrodek Informatyki WUW, Poznań, tel. 061 852 90 44

Druk – SOWA Sp. z o.o., ul. Hrubieszowska 6a, Warszawa, tel. 022 431 81 40

Rozpowszechnianie – Administracja i stały punkt sprzedaży – Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, ul. Kościuszki 93, hol główny, tel. 061 854 1703

Egzemplarze bieżące można nabywać w punkcie sprzedaży Dziennika Urzędowego:

- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Poznań ul. Kościuszki 93, hol główny, tel. 061 854 1703 (także egzemplarze z lat ubiegłych),
- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Delegatura w Kaliszu, Kalisz pl. Św. Józefa 5, pok. 132
- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Delegatura w Koninie, Konin al. 1 Maja 7, pok. 170, blok „B”
- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Delegatura w Lesznie, Leszno pl. Kościuszki 4, pok. 101
- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Delegatura w Pile, Piła al. Niepodległości 33/35, pok. 214

zbiory Dziennika Urzędowego wraz ze skorowidzami są wyłożone do powszechnego wglądu w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim, w godz. 9⁰⁰-14⁰⁰

Tłoczono z polecenia Wojewody Wielkopolskiego w SOWA Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a, Warszawa